

Upravništvo: Ljubljana, Puccinjeva ulica 5.
Telefon št. 31-22, 31-23, 31-24Inzerat: oddetek: Ljubljana, Puccinjeva ulica 5 - Telefon št. 31-23, 31-24
Podružnica Novo mesto: Ljubljanska cesta 42
Izključno zastopstvo za oglaševanje v Italiji in
mozemstvo: UPI S. A. MILANOKacuna: za Ljubljansko pokrajino pri poštno-
čkovnem zavodu št. 17.749, za ostale kraje
Italije: Servizio Conti, Cor. Post. No 11-3118Izhaja vsak dan razen ponedeljka.
Mesečna naročnina 25 litr.

Uredništvo:

Ljubljana - Puccinjeva ulica št. 5.
Telefon št. 31-22, 31-23, 31-24.

Rokopisi se ne vračajo.

Neue Feindangriffe in der Normandie verlustreich zusammengebrochen

Alle Durchbruchversuche des Feindes bei Florenz wiederum gescheitert - Feindkräfte auf der Beskiden-Passstrasse zurückgeworfen

Aus dem Führerhauptquartier, 2. August.
Das Oberkommando der Wehrmacht gibt bekannt:

Südlich Caen brachen von Panzern und starker Artillerie unterstützte feindliche Angriffe verlustreich zusammen. Auch bei der Moya und im Raum Percy-Villedieu wurden alle Angriffe der Amerikaner unter Abschuss von dreissig Panzern zerschlagen. Südlich und östlich Avranches sind heftige Kämpfe mit vordringenden feindlichen Panzerverbänden im Gange. 34 Panzer wurden dort abgeschossen.

In der Nacht griffen Kampfpieler feindliche Panzerspitzeln und belegte Ortschaften mit guter Wirkung an.

Im französischen Raum wurden 102 Terroristen im Kampf niedergemacht.
Das Vergeltungsfeuer auf London dauert an.

In Italien scheiterten wiederum alle Durchbruchversuche des Feindes südwestlich und südlich Florenz. Feindliche Artillerie beschoss gestern Florenz, obwohl die Stadt zur Schonung ihrer Kulturgüter von der deutschen Führung militärisch nicht ausgenutzt wird und von Truppen freigehalten ist. Auch der historische schiefe Turm von Pisa, in dessen Umgebung sich keinerlei militärische Anlagen befinden, wurde durch feindliche Artilleriefeuer beschädigt.

Deutsche Torpedoflieger griffen einen feindlichen Geleitzer vor der nordafrikanischen Küste an. Vier Frachter mit 26.000 BRT und ein Zerstörer wurden vernichtend getroffen. Ausserdem erhielten weitere sieben Handelsschiffe mit zusammen 49.000 BRT Torpedotreffer.

Der Kampf gegen die kommunistischen Banden auf dem Balkan brachte dem Feind

im Juli besonders schwere blutige Verluste. Er verlor ausser 13.000 Toten 380 Gefangene und Überläufer sowie zahlreiche leichte und schwere Infanteriewaffen. Über 20 grosse Versorgungs- und Munitionslager wurden erbeutet oder vernichtet.

Am Nordhang der Karpaten wurden die auf die Beskiden-Passstrasse vorgestoßenen feindlichen Kräfte im Gegenangriff zurückgeworfen. Weiter nordwestlich kam es im Karpaten-Vorland besonders im Raum westlich Sambor und bei Reichshof zu heftigen örtlichen Kämpfen. Im grossen Weichselbogen wurden zahlreiche Angriffe des Feindes abgewiesen. Gegen einen feindlichen Brückenkopf südlich Warschau sind Gegenangriffe im Gange. Schlachtflieger versenkten auf der Weichsel 28 mit Truppen vollbeladene Fähren der Sowjets. Nordöstlich Warschau warteten Truppen des Heeres und der Waffen-SS, von Schlachtfliegern unterstützt, die Bolschewisten im Gegenangriff zurück. Zwischen dem Wald von Augustow und der Memel kam es zu schweren wechselvollen Kämpfen, in deren Verlauf die Orte Kalvaria und Wilkowischken verloren gingen.

In Lettland wurde der Südteil von Mitau, um den mehrere Tage heftig gekämpft wurde, nach Sprengung der Brücken geräumt. Birsen wurde im Gegenangriff wieder genommen. Zwischen der Düna und dem Finnischen Meerbusen scheiterten mehrere örtliche Angriffe der Sowjets.

Im Monat Juli vernichtete die Luftwaffe 1830 anglo-amerikanische Flugzeuge, darunter 1236 viermotorige Bomber. Allein über dem Reichsgebiet wurden 804 feindliche Flugzeuge in Luftkämpfen und durch Flakartillerie abgeschossen.

Pripravljeno Vzhodne Prusije

Berlin, 2. avg. Trdna odločnost vzhodno-pruskega prebivalstva, ki hoče v nemški usodni borbi svoje naloge izpolniti brez kompromisa, je prišla do posebnega izraza na zborovanju, na katerem sta govorila državni vodja dr. Ley in Gauleiter Koch. »To okrožje«, tako je izjavil dr. Ley, »bo pokazalo sveto, kakšnih dejanj je sposoben nemški narod. S seboj odnašamo, tako je zaključil dr. Ley, »trdno zaupanje in neomajno vero v nemško stvar. Gauleiter Koch je izjavil med drugim, da se vsa vzhodna Prusija dviga v teh usodnih urah kot en sam mož, da izpolni svojo nalogo kot prednja straža države.

Tiralica za zarotnikom dr. Gördelierjem

Berlin, 2. avg. Zaradi soudeležbe pri atentatu na Führerja dne 20. julija t. l. je te dni pobegnil nadzupan na razpoložanju dr. Karl Gördelier, ki je bil rojen 31. julija 1884 v Schneidemühl, in je nazadnje bil v Leipzig. Razpisuje se nagrada 1 milijona mark za vse podatke, ki bi omogočili njegovo aretacijo. Kdor lahko da take podatke, se naproša, da jih javi najbližji policijski oblasti.

Japanska in Turčija

Tokio, 2. avg. Na seji japonske vlade je zunanji minister Sugimura večer poročal o mednarodnem položaju s posebnim ozirom na Turčijo. Ob koncu je bilo ugotovljeno stališče japonske vlade v tem vprašanju. Podrobnosti niso bile objavljene.

Norveški tisk o pritisku na Turčijo

Oslo, 1. avg. Norveški tisk se zelo zanima za zavezniki pritisk na Turčijo. »Aftenposten« pripominja, da je Turčija pred usodno odločitvijo ter želi turškemu narodu, da ne gleda na trenutni vojni položaj skozi lečo tako zvanih zaveznikov. Če bi kdaj kasneje spoznali napake sovražnika v sedanjem položaju, bi bilo to za Turčijo že prepozno. »Fritt Folk« vidi v pritisku na Turčijo izraz znane izsiljevalne politike, ki so ji nevrtači v vedno večji meri izpostavljeni. Ne sme se pozabiti, da je Anglija poglaval v vojno eno majhno evropsko državo za drugo ter da jih je pustila izkvariti. List »Nationen« pravi, da je zelo zanimivo, da skuša angloameriško časopisje napraviti vtis, kakor da je turška odločitev »brez pritiska in prostovoljna«, ter da ne prikriva nevarnosti, ki so zvezane s tem korakom.

S tem se hočejo Angloameričani že sedaj ostri vsake odgovornosti ter naznačiti, da je lahko pomoč Anglije in Amerike le skromna. To pa zopet dokazuje, da je tudi tokrat napravila načrt Moskva, tako nadaljuje norveški časopis. Kot vse kaže, bo Turčija, če se bo odločila za zaveznike, v najkrajšem času spoznala boljševiško politiko in boljševiški sistem. Predkinitve odnošajev z veselo, kakršna je Nemčija bo privedlo turški narod nevarno v položaj, ki mu bo povzročil največje težave.

Tihe izgube

Zeneva, 2. avg. Po vsakem velikem strahovalnem napadu na nemška mesta ne pride le do zaslišanih pristankov sovražnih bombnikov v Švici ali nevtralnemu Švedski, marveč mora mnogo letal zaslišati pristati ali pa treščiti na tla v Angliji. Tako poroča na primer »Daily Sketch« o treh strahovalnih bombnikih, ki so treščili na tla in se razbili. Eden je razdejal neko p.slojje v Westend School-Laneju pri Offleyju v Herdshireju. V celoti je bil ubitih 9 ljudi. Drugi bombnik je padel v gozd pri Maidenheadu v Berghshireju. Tretji je padel na tla blizu gradu Windsorja poleg vzhodne terase, kjer so stanovanjski prostori kraljevske rodbine.

Vse te bombnike so poškodovali nemški lovci ali protiletalsko topništvo. V podatkih o sestreljenih letalih, objavljenih v vojnih poročilih pa jih ne upoštevajo.

Sprememba vlade v Tajski

Bangkok, 2. avg. Agencija Domei objavlja, da je postal major Kevitto Abhaiwonges predsednik tajske vlade namesto generala Songgrama, ki je pretekli mesec odstopil.

Dalje je bila objavljena ostavka princa Dababhe na mesto predsednika regentskega sveta. Sklenili je, da prepusti posle predsednika regentskega sveta princu Pradistu Manudharnu.

Prva obletnica neodvisne Burme

Tokio, 1. avg. Zastopnik japonske vlade Iguchi je v neki svoji izjavi inozemskim novinarjem izrazil prisrčne čestitke Japnovim in vse Vzhodne Azije Burmi o priliki prve obletnice njene neodvisnosti.

1. avgusta 1943 je dosegla Burma željeno neodvisnost. Sedaj se bori za obstoj in svobodo ter se popolnoma zaveda zgodovinskega dejstva, da sta mogoci le z jeklenimi napori in z žrtvami. Lani je 17 milijonov Burmanov pod vodstvom svojega državnega glavarja premagalo vse težave ter doseglo velik napredek. Pri tem niso niti za minuto pozabili, da jim je velika vzhodnoazijska vojna pripomogla do neodvisnosti. Vojna za osvoboditev Vzhodne Azije izpod angloameriškega gospodstva je za Burmo v najožji zvezi z ohranitvijo njene svobode, ki si jo je pridobila pred letom dni. V zvestem izpolnjevanju svojih obveznosti je Burma uporabljala svojo silo ter se bo borila na strani Japonske proti skupnemu sovražniku vse do končne zmage. Dežela je na krajnem zapadnem robu bojišča ter docela izpolnjuje svojo nalogo kot baza za osvoboditev Indije in izolacijo Čungkinga. Zaključeno je podarilo Iguchi, da se je burmanski narod v preteklem letu s hrabrostjo, delom in žrtvovanjem izkazal vrhunskega dosežane neodvisnosti.

V Normandiji so se z velikimi izgubami zrušili novi sovražni napadi

Tudi pri Firencah so se izjavili vsi sovražni proboni poskusi - Na Beskidskem prelazu so bile vržene nazaj sovražnikove sile

Führerjev glavni stan, 2. jul. Vrhovno poveljstvo oboroženih sil je objavilo: Južno od Caena so se z izgubami izjavili sovražni napadi, ki so jih podpirali oklopniki in močno topništvo. Tudi na obeh straneh Moyona in na področju Percy-Villedieu so bili razbiti vsi ameriški napadi po uničenju 30 oklopnikov. Južno in vzhodno od Avranches so ogorčeni boji s prodirajočimi sovražnimi oklopnimi oddelki. Tam je bilo uničenih 34 oklopnikov. Ponoči so napadla bojna letala z dobrim uspehom sovražne oklopne kline in zasedene kraje.

Na francoskem ozemlju sta bila v boju ubita 102 terorista.

Maščevalni ogenj na London se traja.

V Italiji so se ponovno izjavili vse proboni poizkusi sovražnika južnopoljsko in južno od Firenc. Sovražno topništvo je večer obstreljevalo Firence, čeprav nemško vodstvo v vojaškem pogledu mesta ne izločira, da bi se prizaneslo kulturnim dobrinam in v njem tudi ni čet. Tudi zgodovinski posevni tolp v Pisi, v katerega bližini ni nobenih vojaških naprav, je sovražni topniški ogenj poškodoval.

Nemška torpedna letala so napadla sovražno spremljavo pred severnoafriško obalo. 4 torpedne ladje s 26.000 tonami in neki rušilec so bili uničujoče zadeti. Razen tega je bilo s torpedi zadetih 7 trgovinskih ladij s skupno 49.000 tonami.

V boju proti komunističnim tolpam na Balkanu so bile prizadejane sovražniške v mesece juliju posebno hude in krvave iz-

gube. Sovražnik je izgubil poleg 13.000 mrtvih, 3800 ujetnikov in prebežnikov, kakor tudi številno lahko in težko pehotno orožje. Zaplenjeni ali uničeni je bilo nad 20 velikih prekrbovalnih in municijskih skladišč.

Na severnem pobočju Karpatov so bile sovražnikove sile, ki so prodrele do ceste, ki vodi čez Beskidski prelaz, vržene s protinapadom nazaj. Dalje proti severozapadu je prišlo v Karpatskem predgorju, posebno na področju zapadno od Samoora in pri Rzeszovu do silnih krajevskih bojev. V velikem kolenu Visle so bili odloiti številni sovražni napadi. Proti nekemu sovražnemu mostišču južno od Varšave so protinapadi v teku. Bojni letalci so potopili na Visli 28 s četami natovorenih sovjetskih ladij. Severnovzhodno od Varšave so vrgle čete vojske in vojne SS, podprte z bojnimi letali, boljševeke v protinapadu nazaj. Med zgodim pri Augustovu in Memelom je prišlo do težkih menjajočih se bojev, v katerih smo izgubili kraje Kalvarijo in Vilko-visko.

V Latviji je bil po razstrelitvi mostov izprazen južni del Mitave, za katerega so se bili več dni silni boji. S protinapadom smo zopet zavzeli Biržaj. Med Dvino in Finskim zalivom se je izjavilo več krajevskih sovjetskih napadov.

V mesecu juliju je uničilo letalstvo 1830 angloameriških letal, med njimi 1235 štirimotornih bombnikov. Samo nad državnim ozemljem so bila v letalskih bojih in s protiletalskim topništvom sestreljena 804 sovražna letala.

Nov obrambni uspeh pri Firencah

Berlin, 2. avg. Po dopornitvi in osvežitvi zelo prizadetih oddelkov in po končani razvrstitvi svojih sil je pričel sovražnik predvečernim jutranj na italijanskem bojišču na področju južnopoljsko od Firenc v treh močnih skupnih prodiranjih proti severu in severozapadu, da bi se Firence končno polastil. Zepoči je pričelo močno topniško obstreljevanje na široki fronti. Novozelancem je zopet pripadlo glavno breme napada. Mnogo njihovih poskusov, da bi se pred dnevi razširili dosežene vdore pri San Michele a Torro, so se povsod izjavile in pridobile ozemlje vzhodno od Cerbajie so nemške čete uspešno napadle. Sovražne sunke s področja pri San Cassianu so nemške čete ustavile. Tam nastale vdore so zapahnile.

Obstreljevanje Pise

Berlin, 2. avg. Svetovnoznano mesto Pisa z svojim posevnim stolpom je sredi vojnih dogodkov. Z nemške strani je bilo storjeno vse, da se obranjo zgodovinsko dragoceni mestni okraj pred razdejanjem. Nemške čete so jih popolnoma izpraznile. Dalje je bil prepovedan dostop na posevni stolp in v okraj okoli katedral je bil zaprt za sleherni vojaški promet. Kljub temu pa je pričelo angloameriško topništvo že pred dnevi obstreljevati ta zgodovinski okraj. Sovražne granate so večji del okraja že razdejale.

Pisa drugi Monte Cassino

Milan, 2. avg. »Osservatore Romano«, službeno glasilo Vatikana, poroča: »Nobenega dokaza ni, da bi Nemci svoj čas uporabljali be-diktinski opatijo Monte Cassino v vojaške svrhe. Rimski izredni dopisnik dnevnika »Daily Telegraph« potrjuje to v poročilu o rezultatih natančne zavezniske preiskave. Nemške opazovalnice so bile, kakor izjavlja dopisnik nekako 100 metrov oddaljene od sa-

mostana, niso pa bile, kakor so takrat trdili zavezniki, v opatiji sami.

Ta ugotovitev pa nima le zgodovinskega pomena. Pravkar poročajo iz Pise, da uporabljajo Nemci znameniti posevni stolp za topniško opazovalnico in posamezni dopisniki so že namignili, da bodo morali Pso z njeno katedralo vred z vojaških razlogov bombardirati. Isto so pravili svoj čas tudi glede razdejanja Monte Cassina.

Pomanjkanje v južni Italiji

Milan, 1. avg. Vatikan objavlja v daljšem poročilu sliko o brezupnem položaju, v katerem je prebivalstvo zasedene Italije, odkar so angloameriške oblasti zasedle deželo. Poročilo pravi, da je prebivalstvo danes brez strehe. Otroci in žene morajo stradati. Može šečejo po poljih, ki jih je uničila vojna, ostanki žita in sadja, kljub stalni nevarnosti, da jih raztrgajo še ne eksplozivne granate in bombe. Skrb za bodočino tlači ves narod. Povsod se vprašujejo, kje bo prebivalstvo prebilo letošnjo zimo. Dežela za prehrano nima ne prehrane ne strehe.

Kako so ravnali z japonskim poslanikom v Rimu

Tokio, 2. avg. Kakor javlja zunanji urad, je poslala japonska vlada s posredovanjem nevtralne Španije vladi Zedinjenih držav prostotno noto zaradi ravnanja z japonskim poslanikom pri Vatikanu, ki nasprotuje mednarodnopravnemu postopku.

Protestna nota pravi, da so ameriški vojak 8. julija vdrl v stanovanje poslanika v Rimu ter da se pri tem niso ravnali po mednarodnih določilih, ki veljajo za diplomate. Poslanik je o tem poročal v brzkavi iz vatičanskega mesta, kjer se je od 9. julija nastanil z ostalimi člani poslanstva.

Sprememba v predsedstvu Finske republike

Helsinki, 2. avg. Predsednik finske republike Risto Rytty je sporočil finski vladi, da podaja ostavko na mesto predsednika republike. Prišel je do spoznanja, navaja v svojem pismu, da mora biti sedaj najvišja oblast tako na področju vojaške kakor tudi civilne uprave združena v rokah ene same osebe. Zato se je odločil, da se odpove mestu državnega predsednika. Na to njegovo odločitev je vplivala tudi okolnost, da je njegovo zdravje mnogo trpelo zaradi napornega, večletnega opravljanja poslov.

Helsinki, 2. avg. Ministrski predsednik Linkomies je v parlamentu prečital pismo predsednika Ryttyja, v katerem je ta podal ostavko na svoje mesto, in je izjavil, da je vlada sklenila, da prevzame ministrski predsednik na podlagi § 25 ustave začasno posle predsednika republike.

Helsinki, 2. avg. Ministrski predsednik Linkomies je v parlamentu izjavil, da se je maršal Mannerheim na željo vlade izrazil pripravljenost, staviti se domovini na razpolago kot državni predsednik. Vlada je prišla do sklepa, da njegova izvolitev ni potrebna, temveč da lahko poveri mesto predsednika republike neposredno in brez volitev maršalu Mannerheimu. Parlamentu je bil že predložen tem odgovarjajoč zakon-ski osnutek. Ministrski predsednik je izrazil željo vlade, da soglasno in takoj odobri njen predlog. Čim bo zakonski načrt sprejet, bo nastopil novi predsednik svoje mesto. Ob koncu svojega govora se je zahvalil finski ministrski predsednik bivšemu predsedniku v imenu finskega naroda za njegovo dragoceno in za Finsko nepogrešljivo delo, ki ga je Rytty v najtežjem času opravil v korist Finske.

Helsinki, 2. avg. Današnje časopisje objavlja na prvih mestih odstop finskega državnega predsednika in posveča temu dogodu več pozornosti kakor vsem vestem iz inozemstva. Ker je bil dogodek objavljen po radiu snoči šele ob 22. uri, vlada veliko povpraševanje po jutranjih izdajah časopisov.

Dnevnik »Uusi Suomi« pravi: V najbolj kritični fazi vojne stoji finski narod pred izmenjavo državnega poglavarja. V sedanjih težkih razmerah je osredotočenost sil in usmeritev različnih političnih smeri pogoj izpolnitve sedanjih nalog. List kaže na to, da sta v večini dežel že dolgo časa vojaško in civilno vodstvo v rokah ene osebe. Odstop Ryttyja označujejo kot izraz zadržanja, ki ga je bivši predsednik etalno kazal v dobi svojega poslovanja. Ves finski narod se mu zahvaljuje za uspehe, ki jih je ministrski predsednik omenil v svojem govoru. Maršal Mannerheim, ki je že prej vestno služil svoji domovini kot državni upravitelj v najtežjem času in ki je imel pri zadnjih predsedniških volitvah kot kandidat izredno mnogo pristašev med meščanskimi volilci, je osebnost, ki uživa zaupanje vseh političnih krogov in ki jamči za ustvaritev enotnega bojišča. To je ukaz ure, ki naj poveže ves finski narod in različne politične struje v skupnem obrambnem boju.

Ze pri zadnjih volitvah predsednika se je pojavila zahteva, tako naglašal »Helsingin Sanomate«, da se vojaška in civilna oblast v državi združi v eni osebi. Vlada je prišla sedaj sama do tega spoznanja in treba je po-zdraviti to njeno odločitev. Ta izmenjava bo izvedena v usodni uri, toda nikakor je ni smatrati za znamenje slabosti. Nasprotno bo ta dogodek vplival osvežujoče na resni položaj Finske.

»Hufvudstadsbladet« meni: »Izmenjava predsednika je mejnik na poti finskega naroda v njegovo bodočnost. Z Ryttyjevim odstopom je dosegla doba zaključena, nova se pričenja. Glava finske države bo maršal Mannerheim, ki uživa zaupanje vsega finskega naroda.

»Suomi Sosialdemokraatti« je mnenja, da so vzroki zamenjave predsednika v splošnem znani finskemu narodu, čeprav je vest o Ryttyjevem odstopu delovala kot strela. List poziva državnike, da čimprej sestavijo novo vlado.

Nemški ukrepi na vzhodnem bojišču

Berlin, 2. avg. Na vzhodnem bojišču so se pričeli nemški protikupepi. Napadi boljševikov so bili na različnih mestih ali ustavljeni ali razbiti. Na drugih odsekih pa so izgubili boljševiški napadalni klini, ki so jih stalno vznemirjali, zvezo z ostalimi bojiščem.

Južnopoljsko od Doline je vdrl sovražnik v Karpate. Protinapadi so se naperili v njegov bok in hrbet. V bojih, ki se trajajo, so mu nemške čete spet iztrgale mesto Dolina. Pri Samboru so razbile nemške čete sovražnika zapadno od mesta, na področju pri Sanoku in Rzeszovu so vrgle boljševeke nazaj. V loku Visle je uspešno nemški oklopnikom uničiti boljševikom vsa predmestja, razen onega pri Baranovu. To predmestje je sedaj čit nemških protinapadov. Sovražnikove sile so tam kakor tudi v severnih Karpatih ločili od ostalega bojišča.

Proti Varšavi usmerjeni sovjetski sunek se je doslej prav tak izjalovil. Boljševiki, ki so pred nekaj dnevi zamenj poskušali da bi si priborili pri Deblinu prehod čez reko, so sunek vzdolž nje proti severu. Tam pa so zadeli ob Wilgi na močan odpor. Drugo večjo napadalo skupino, ki je si-

lila mimo Siedelc proti zapadu, so ustavili nemški oklopniki pri Minsku Mazowieckem. Z novimi protinapadi so bili boljševiki, ki so se približali Varšavi, pregnani. Tudi pri Siedelcu so vrgli Nemci napad pritiskajočih boljševikov ob stran. Pri Kovnu ni prišlo do večjih bojev. Le malo severneje se je sovražnik nekoliko pomaknil naprej v nepregledne gozdove.

V Latviji so ustavile nemške čete boljševiški sunek proti Mitavi v pouličnih bojih in, ko je sovražnik poskušal obiti mesto ter prodreti proti zalivu pred Rigo, so ga nemške čete odbile ob Muši (Kurlandski Ai). Sovražnika, ki je prodrl zapadno od Dvine do jugovzhoda proti zalivu pred Rigo, so zagrabil Nemci pri Biržaju. Kljub srditemu odporu je moral sovražnik opustiti nekaj ozemlja. Severnovzhodno od Dvine so boljševiki napadli na odseku armadnega zbora v ponedeljek nič manj kot 25 krat s silami od enega polka. Posamezni vdorji so bili zapahneni in vsi sunki odbiti. Dalje proti severu so se nemške čete razvrstile na novih postojankah. Pri Narvi se je pokazalo, da boljševiki zaradi izredno velikih izgub v zadnjih dneh niso mogli nadaljevati svojih napadov med Pejpuskim jezerom in Finskim zalivom.

Borba na življenje in smrt

Slike z invazijskega bojišča v Normandiji

Medeno mrzla in neumljena je smrt. S temi jeklenimi rokami, grabi preko Nizovskega preliva. Iz tisočih cevni skakal na položaje pri Caenu. Iz tisočih žrel meče svoje uničujoče bombe po normanski zemlji. Zrak pretresa divje bobnenje in trušče prestanka. V to divjanje udarjajo ključki zadetih, pokanje zemlje, ropot ruševih se mostov, zidov in domov. To je blazna glasba invazije.

Vsak meter tal je razoral bobnajoči ogenj granat, v zemljo so bombniki izkopali velikanske rupe, le redko kje se vidi zelen travnik, ki mu je prizanesla vihra in ki je še dalje odet s cvetjem, kakor da ni nikakega umiranja. Tudi kako nedotaknjeno ovisiše, iz katerega žari rdeči mak, ali kak kosček gozda je ostal še nepoškodovan, povsod pa so raztreseni razbiti topovi, kadeči se oklopniki, polomljena letala, goreče hiše — to je invazijsko bojišče.

Po cestah, vodečih v notranost, hite begunci s siromašno prilago, moški, ženske in otroci. Od časa do časa iztrga ogenj britanskih lovec koga iz te reke beguncev. Niti bele zastavice, ki vihrajo na begunskih dvokolnicah, niti bele rute ne pomagajo.

V rovih, zakopih in jamah se je skrilo na tisoče civilnega prebivalstva. Živijo kakor hrošči. Le redko si upajo na sonce ter preplašeni in zbegani čakajo, kaj jim prinese za naslednja ura. Bledi prisušujejo hrušču bližajoče se bitke ter priškušajo svoje otroke krepke nase. Oči teh nesrečnikov so votle in prazne. Ni več usmiljenja na svetu.

Noči so takisto polne hrupa kakor dnevi. Mala svetilna padala osvetljujejo ceste, pola in kolovoze, jate bombnikov tipljejo preko grmovja po cestah, jih razbijajo, odkrivajo mostove in jih uničujejo ter obmetavajo baterije v zaporednih valovih s svojim smrtonosnim tovorom.

To je višek divjanja invazije. V tej toči izbruhnega jekla, ki udarja po razbitini zemlji, leži nemški grenadir dan za dnem, noč za nočjo. V peku okoli Caena leže najmlajši nemški vojaki, prostovoljci Hitlerjeve mladine z oznaki SS na ovratniku. S svojimi mladimi telesi se upirajo napadajočemu sovražniku. Često ne smejo cele ure dvigniti nosu iz blata. Ne poznajo nič drugega, kakor svoja kritja, kjer žde in čakajo. Pesek, kamenje, granatni dobčki žvižgajo nad njimi kakor ploha. Oči so zadlane, obličja črna, med zobmi škriplje pesek. Tega ubije, onega zasuje, večina pa se nekako preloči. Kdor se dvigne iz tega peklenškega obstreljevanja, se poprime zemlje še z večjo vztrajnostjo ter nudi še odločnejši odpor blazni vihri sovražne pehote, ki napada pod okriljem topov. Mladi junaki izpreminjajo vsak meter tal v trdnjavo.

Ne delajmo si nikakih utvar. Vojaška faza, ki je sedaj nastopila, ima resnešo vsebino kakor vse dosedanje. Nemški vojak ima pet let vojne za seboj in je v tem času čutil evropsko celino pred napadom z vzhoda in iz zapada. Gotovo ni družine v Nemčiji, ki ne bi bila žrtvovala vsaj enega svojca v tej borbi za svobodo Evrope. Nemčija je vrh tega leto za leto pošiljala na bojišča tisoče oklopnikov, letal, topov in pehotnega orožja. V teh petih letih so Nemci storili toliko, kakor nikoli doslej noben narod v nobeni vojni.

Napadali z zapada pa so v teh petih letih mobilizirali proti Nemcem ogromen del sveta, ogibajoč se skrbno boja moža proti možu. Nahuškali so narod za narodom proti Nemcem ter so hladno in brez milosti pahnili v pogubo drugega za drugim. Stedili so svoje lastne divizije, ki so prežale na otoku, nadejajoč se, da bo Evropa izkrvavela, preden bo treba njim samim poseči v vojno. Bojčje so odlagali in

vazijo, ki so jo od njih zahtevali moskovski mogotci. Slutili so nevarnost invazijskega podjetja, predvsem pa so se bali, da bi se morali sami bojevati. Ojačali so svojo oboroževalno industrijo ter nakopili nepregledne množine težkega orožja, letalskih strojev in municije. Zdej sta stopili dve vojski, ki sta se doslej skrbno čuvale, v odločilno fazo sedanje vojne.

Nemški vojak ima jeklene živce. On sedaj ve, da sovražnik lahko v pol ure vrže štiri ali pet tisoč granat najtežjega kalibra na majhen osek. Nemški vojak spoznava, da je napočila ura največje materialne bitke vseh časov in da si sovražnik obeta odločitev le od te ogromne uporabe materiala. Ko so prvič deževali v ognjenih zvonojih granate iz baterij 38 in 21 cm, ko prvič bobnenje v zraku ni prenehalo, da se je zemlja tresla, tedaj je prenekal temu staremu borcu z vzhoda srce udarilo laje. Toda grenadirji, stari in mladi, so prestali točo; ugotovili so tudi, da so angleški in ameriški oklopniki ravno tako ranljivi, kakor sovjetski in da so tudi tej pehoti popolnoma kos. Prednost, ki jo imajo nemški grenadirji pred sovražnikom ni samo v orožju, ki ga jim je skovala za ta boj domovina, marveč še v dveh globlje zakoreninjenih razlogih: nemški grenadirji spoznavajo smisel in odločilni pomen bitke na atalantskem braniku. Tudi zadnji dobrovoljec Hitlerjeve mladine, ki mu Angleži s spoštovanjem pravijo »bliskoviti vojak z obrazom otroka«, ve, kakšno je ozadje te vojne. Proti temu napadalcu nimajo postaviti nič podobnega. Vojaki sovražnika so stopili na evropsko celino s predstavami, ki so naravnost pretresljivo naivne. Nemške obrambne sile niso poznali. Mislili so, da je nemški vojak izbršan, utrujen ter da nima nikakršnega borbeneza zagona več. Mislili so predvsem, da bo ogromna premoč njihovega materiala onemogočila vsak nemški odpor.

Toda odpor, na katerega so Angloameričani naleteli takoj ob izkrcanju, je napravil nanje silen vtisk. Pogled na tisoče padlih Angležev in Američanov, ležečih ob cestah proti jugu in vzhodu, znamenja uničevanja na bojiščih pri Tilbury, Cheuxu, in vzhodno Orne so jim vili zaskrbljenost in molk. Z nelagodnim občutkom bulijo v grozeče branike, ki jih tvorijo pred njimi nemški grenadirji. Spoznavajo, da se nemški vojak ne da razbiti s še toliko granatami in bombami. Z njim se je treba pomeriti iz oči v oči. V takem položaju pa je dobro, ako človek ve, za kaj se bojuje.

Ni nam treba potiskati glave v pesek, ampak moramo gledati stvari, kakršne so. Angloameričani bodo podvzeli v Normandiji še velike napore in njihov pritisk se bo nadaljeval. Zaledje in fronta zadržujeja sapa ter z vsem ognjem prijemata za orožje. Bodimo še trdi in razumimo naposled; vse, kar ne korenini v duši, je postalo nebitveno. Bitvena je samo borba in vrednot gre samo duhu.

Naši najmlajši stoje pred sovražnikom. Ze tri tedne so prostovoljci Hitlerjeve mladine z oznako SS na ovratniku v ogrojeni borbi na normanskih višinah in poljanah. Postojanke mladih mož stoje kakor bojna črta iz krvi in železa, ti junaki se znajo bojevati in umirati, ti strastni bojovníki SS-oklopne divizije »Hitlerjugend«. Ti mladeniči nečajo, da bi nad njimi zmagale one prekleto moči, ki so razvleto to vojno in jo spalele do take grozovitosti. Mladina noče, da bi nad njihovi trupli ob zmagovalstvu temnih sil nastala dežela nihilizma. Zato stoje zagrizeno in vztrajno, zakoreninjeni v normansko zemljo in v vero, da njihov boj sodoča usodo Nemčije in Evrope. Kdor je videl te mladeniče in boju, občuti spoštovanje in ve, da si je nemški narod zaslužil zmago.

Vojni poročevalec SS Walter Buhrow

Angleži izdali kralja Petra

Boljševiške nakane proti bivši Jugoslaviji

Lizbona, 2. avg. Glavni urednik portugalskega lista »Voz« kritizira angleške časopise v jugoslovanskem vprašanju, posebno pa neko kratko poročilo v korist Sovjetske zveze. Pritisk na kralja Petra, ki ga je izvajala Anglija, da bi se namreč ločil od Mihajloviča in priznal Tita, pomeni jasen diplomatski in politični uspeh Stalina.

V članku opisuje članek gorje, ki so ga povzročile v bivši Jugoslaviji Titove tolpe. Tito si je znal ustvariti majhno komunistično tolpo, ki ustrahuje vse ostalo prebivalstvo. S tajno podporo Italijanov za časa Badoglija so Titovi komunisti pomorili in mučili v Ljubljanski pokrajini 15.000

Slovencev, med njimi žene, otroke in duhovnike. Spričo takih dejstev vpliva odpora angleške pomoči Anglije in podpora Stalinovim nameram posebno neprijetno. To pa ni prav nič novega glede na dogodke in odgovode, h katerim so bili prisiljeni zavezništvi v balkanskih državah, na Baltiku in v srednji Evropi.

Na dani je, da pomenijo ta področja Stalinu čisto boljševiško interesno sfero, v katero se ne sme nihče vmešavati. Začasno omejuje Stalin svoje želje na Baltik, na izliv reke Donave in dostop na Jadransko morje. Na ta način se bo Sovjetska zveza tem bolj lahko približala Atlantskemu oceanu in Sredozemskemu morju.

V angleškem časopisju posvečajo največjo pozornost sovjetsko-poljskim odnosom. Pri tem podaja diplomatski dopisnik dnevnika »Daily Telegraph« v uvodnem članku popolnoma novo stališče, ki ga doslej še noben drug list ni objavil. »Daily Telegraph« navaja, da je Moskva stavila beguncem vladi pogoj, da izključi iz svojega kroga vse ljudi, ki so neprijeteljsko razpoloženi nasproti Sovjetski zvezi, in da je Mikolajczyk ta pogoj sprejel.

Francoska sodba

Vichy, 2. avg. Državni tajnik Paul Marion je govoril v svojem komentarju po radiju o francoskih iluzionistih, ki menijo, da so postali komunisti v Sovjetski zvezi narodnjaki in da so se odpovedali boljševizmu vsaj kot ideji, ki bi se dala razširiti po svetu. To mnenje je znatno, in kdor tako misli, ne pozna boljševikov.

V poljskih krogih v Vichyju pa istočasno ugotavljajo, da so Angloameričani nasproti trdnemu zadržanju boljševikov v poljskem vprašanju izredno omahljivi. Mikolajczykov potovanje v Moskvo označujejo za nov umik Londona in Washingtona. Ker tam čutijo svojo nesposobnost, da bi zagovarjali Poljake pred Stalinom, in tega tudi ne žele, skušajo Angloameričani zvaliti vso krivdo za eventualni neuspeh pogajanj s Kremliem na predsednika begunske vlade v Londonu.

Gospodarstvo

— Iz gospodarstva Srbije. Srbska Narodna banka sporoča, da so prišli dne 28. julija t. l. v promet novi bankovci po 50 din z datumom izdaje 1. maj 1942. Ti bankovci bodo v prometu poleg dosedanjih bankovcev po 50 din z datumom 1. avgusta 1941. — Bančno društvo v Beogradu je zabeležilo v lanskem letu povečanje bilančne vsote od 1674 na 2000 milijonov dinarjev, pri čemer so se hranilne vloge na knjižice povečale od 24 na 109 milijonov din. Banka je za preteklo leto zabeležila čisti dobiček 11,12 milijonov din; od tega bo šlo 5 milijonov din v pokojninski fond, 3,9 milijona din v rezervni fond, 2,3 milijona din pa bodo prenesli na novi račun.

— Izkoriščanje plime za proizvodnjo električnega toka. Leta 1941 je bila v Franciji ustanovljena posebna družba z namenom, proučiti možnosti izkoriščanja plime. Ta družba je sedaj predložila obsežno tehnično poročilo, iz katerega je razvidno, da se vodni toki, ki nastajajo zlasti ob plitvi morski obali ob plimi in oseki, lahko s pridom izkoristijo za pridobivanje električne energije. To je za Francijo tem bolj pomembno, ker Francija nima dovolj premoga. Z lastno proizvodnjo krije komaj dve tretjini potrošnje. Vodne sile pa bodo v dveh desetletjih docela izkoriščene. Seveda bo preteklo morda še eno desetletje, prden bo dana možnost v večjem obsegu pridobivati električno energijo iz plime. Francoska obala je za tako okoriščanje plime in oseke zelo primerna, zlasti obala Normandije in Bretagne, kjer doseže največja razlika med plimo in oseko ob istočasnem vplivu sonca in meseca preko 14 m. Poročilo se bavi tudi s čisto tehničnimi vprašanji naprav in omenja, da so bili prvi poskusi napravljeni že leta 1928 severno od Bresta. Bolj pomembno je v poročilu obdelano vprašanje rentabilnosti, kar je pri današnjem gibanju cen več ali manj razumljivo. Toda prav v sedanji vojni so se pokazale vse senčne strani odvisnosti Francije od inozemstva pri oskrbi s premogom in energijo, tako da bi načrti za izkoriščanje električne energije iz plime stopili v stadij realizacije tudi v primeru manj ugodne rentabilnosti.

— Prepoved točenja alkohola na Finskem. Ob pričetku sovjetske ofenzive proti Finski je finska vlada izdala časno prepoved točenja alkohola in pijač. Sedaj je to prepoved podaljšala za nedoločen čas in jo še posostila. Doslej je bilo dovoljeno točenje alkohola in pijač še v restavracijah, kar pa je odslej tudi prepovedano, tako da se n. kjer ne točijo več alkohole pijače. Gornji ukrep ima v prvi vrsti namen pridobiti delovne sile za vojno važno proizvodnjo.

— Svetovna proizvodnja tobaka. Strokovni list »Süddeutsche Tabakzeitung« navaja zanimive podatke o svetovni proizvodnji tobaka. Na prvem mestu je Britska Indija (brez Birme), kjer je znašala v povprečju od 1931 do 1935 proizvodnja 5,83 milijona meterskih stotov. Britski Indiji tesno sledijo Zedinjene države s proizvodnjo 5,74 milijona meterskih stotov, potem pa se vrste: Sovjetska Rusija 1,61, Brazilija 0,96, Japonska s Korejo in Formozo 0,86, Nizozemska Indija 0,66, Italija 0,46, Grčija 0,43, Birma 0,43, Filipini 0,38 in Turčija 0,35 milijona meterskih stotov. Za temi 11 državami navaja statistika 1931-35 še naslednje države: Bolgarija, Madžarska, bivša Jugoslavija in Rumunija. Gornji podatki se nanašajo na navedene države v predvojni meji. V teku vojne so nastopile spremembe in toliko, kolikor je bilo povečano ali zmanjšano področje posameznih držav.

— Američani potrošijo eno petino pšenične letine za proizvodnjo gumija. Ko so Američani pričeli izdelovati umetni gumij, so zastopniki petrolejskih družb na eni strani in zastopniki farmerjev na drugi strani tekmovali, v kakšnem razmerju naj bi se kot osnovna surovina uporabljala nafta oziroma pšenica. Končno je bila določena naslednja osnova: 65% umetnega gumija naj se izdela iz mineralnega olja, 35 odstotkov pa iz žitnega alkohola. Ta razdelitev pa je postala z razvojem dogodkov brezpredmetna. Zaradi razširjenja zračne vojne se je nadalje v znatni meri povečala potrošnja letalskega bencina. Tako so morale petrolejske družbe nafto, namenjeno za proizvodnjo gumija, porabiti za izdelovanje letalskega bencina. Ze leta 1943. je odpadlo od celotne proizvodnje umetnega gumija 80% na gumij, izdelan iz žitnega alkohola. Najnovejša poročila iz Zedinjenih držav pa povedo, da bo treba potrošnjo mineralnega olja za proizvodnjo umetnega gumija še bolj omejiti. Tako so nedavno odvzeli industriji umetnega gumija 400.000 sodčkov nafte, ki so jo nujno potrebovali za izdelovanje bencina. Proizvodnjo letalskega bencina so morali že lani početrčiti v primeri s prejšnjim letom, letos pa bi morala doseči osemkratno količino iz leta 1942. Ameriški strokovnjaki so se glede potrošnje letalskega bencina močno vračali. Ameriška industrija umetnega gumija v bodoče ne bo mogla računati z dodelitvijo pomembnejših količin nafte in bo navezana predvsem na predelavo žitnega alkohola. To pa ne bo izvedljivo brez težko upoštevajoč potrebne količine žita za krmo in prehrano. Spričo znatne potrošnje pšenice za izdelovanje alkohola imajo Zedinjene države vedno večjo potrebo uvoza pšenice in so se nedavno obrnile na Kanado s predlogom, da bi odkupile 2,7 milijona ton kanadske pšenice. Celotna potrošnja pšenice se za letošnje leto v Zedinjenih državah čeni na 38,4 milijona ton, lanska letina pa je znašala le 22,7 milijona ton. Samo za proizvodnjo gumija so v letu 1943-44 potrošili 3 milijone ton pšenice, v letošnjem letu pa računata vojni produktivski urad, da bo treba v ta namen porabiti 4,6 milijona ton pšenice, kar ustreza eni petini lanske pšenične proizvodnje v Zedinjenih državah. Ameriška vlada si močno prizadeva, da bi dosegla povečanje s pšenico posejane površine, vendar brez vidnega uspeha. Skrbni zaradi oskrbe s pšenico pa še naraščajo spričo sovjetskih zahtev glede dobav krušnega žita in angleških zahtev glede dobav žita za gladujočo Indijo. Tako je razumljivo, da Američani ne morejo dobavljati pšenice državam Blžnjega vzhoda in zasedeni Italiji. Sedaj skušajo v naglici najti nova pota s pridobivanjem alkohola iz lesa, vendar tozadevni tehnični postopek še ni docela zrel za proizvodnjo v večjem obsegu.

Naročite se na romane „Dobre knjige“

Sedaj že koncentrični napadi letetič bomb na južno Anglijo

V pričakovanju še hujših stvari — Velika utrujenost prebivalstva — Malomarnost oblasti

Zeneva, 2. avg. Londonski dnevniki so polni pestrih poročil o letetič bombah »V 1«. Vsi časopisi poročajo med drugim o primeru, ko je neka letetič bomba padla na tržni prostor. Trgovske hiše, ki so bile v bližini trga, so se zrušile. Trg je ena sama razvalina. Vsi časopisi naglašajo, da so smatrali opazovalci, to letetič bombo ob doletu za angleško letalo in da zaradi tega ni bilo alarma. Poročevalci »Daily Herald«, ki je bil slučajno navzoč pri eksploziji, pravi: »Videl sem sij eksplozije, čul detonacijo in rušenje zidov. Nato je zavladala tišina, kakor da bi bila vsa okolica z enim udarcem izumrla!« Od hiš ni ostalo nič drugega kakor kuo razvalin. Omnibus, ki so stali v bližini, so bili, kakor javlja »Daily Telegraph« deloma popolnoma uničeni. Deloma pa brez strehe; lahke zaresne avtomobile je zračni pritisk vrgel na razvaline hiš ali ob njihove fasade.

»Daily Herald« javlja dalje, da se pojavljajo sedaj letetič bombe v skupinah po 14 do 15 bomb nad Londonom in južno Anglijo. To so sedaj že koncentrirani napadi. Tudi dnevnik »Daily Express« poroča, da prilete sedaj nad Anglijo letetič bombe v večjih skupinah.

Pod naslovom »Spričo malomarnosti vlade je bil povzročen evakuacijski kaos« izraža tednik »New Leader« hude očitke Churchillovi vladi. Čeprav sta Churchill in Morrison izjavila, da je britanska vla-

da že pred meseci računala z letetičimi bombami, so ob evakuaciji zbrani dokazi potrdili, da ni pripravila nikakega načrta za evakuacijo in jo tako pravočasno uredila. »Če naj verjamemo besedam Churchillia in Morrisona, moramo obdolžiti vlado, da ni naredila vsega, kar je bila njena dolžnost. Sele ko je že mnogo ljudi že zapustilo London, so bila obveščena oblastva v krajih, kamor so bili namenjeni.

»New Leader« poudarja, da je prebivalstvo južne Anglije in Londona v resnih skrbih zaradi letetič bomb, predvsem pa, da se sedaj v Angliji boje še strašnejše nemškega orožja. V Angliji se že kaže reakcija na obstreljevanje z letetičimi bombami jasneje kot doslej. Angleški narod je že utrujen od vojne.

V nekem dopisu v dnevniku »Daily Mail« se pritožuje neka žena iz južne Anglije nad tem, da se pri napadih letetič bomb misli vedno le na londonsko prebivalstvo. To ni prav in je žaljivo za prebivalce južnih angleških mest in krajev, ki ravno tako trpe zaradi letetič bomb. Razen tega pa zbujajo vsaka letetič bomba med poletom nad pokrajino strah in grozo, dokler prebivalstvo ni gotovo, da je izven nevarnosti. Churchillovo izjavo, da se naj odslej v zvezi z letetičimi bombami govori le o Londonu in ne več o južni Angliji, smatra južno-angleško prebivalstvo za kloruto.

Zmeda v angleškem železniškem prometu

Zeneva, 2. avg. Londonski ponedeljski listi poročajo o delovanju letetič bomb zlasti v zvezi s prometom.

»Times«, poroča, da so ogromne množice v zadnjem tednu kar oblegale postaje britanske prestolnice. »Daily Telegraph« pravi, da je bil v soboto prekinjen promet na vseh progah podzemeljske železnice v smeri proti Paddingtonu. Stotine ljudi so morale čakati na zveznih postajah na vlak. Izredno dolge kolone ljudi po 12 v vrsti so se gnetle pred blagajnam. Toda to ni bila edina skrb železniške uprave. V nedeljo zjutraj je treščil neki zavezniški bombnik v bližini Madenheda na tla. Naprave na postaji so bile tako hudo poškodovane, da je bil promet v obe smeri daljši čas nemogoč.

»Daily Telegraph« poroča tudi o razgovorih o krizi v prometnem ministrstvu. Tam se boje, da bo nastala v bližini bodočnosti še večji naval na vse londonske vlake, ki vozijo na daljših progah. Pravijo, da bodo uknili dopuste vojakov, da bi se na ta način dosegla razbremenitev železniškega prometa. Pripravljajo tudi načrte o prednostnih voznih za določene skupine potnikov. Zaradi letetič bomb so onemogočena vsa počitniška potovanja. Stotine tvojne, uradov in trgovin v središču Londona je ustavilo delo teden dni. Ljudje vedno bolj silijo iz Londona. Notranji minister Morrison je dal navodila krajevnim oblastem v obalnih krajih, da ne ovirajo Londončanov, če pridejo v doslej izolirane kraje. Zaenkrat pa še ni znano, za katere kraje ta odredba velja. »Daily Telegraph« navaja pri tem Eastbourne, Brighton, Margate in druge kraje ob angleški južnovzhodni

obali. List dodaja, da tam ne pričakujejo mnogo Londončanov, ker se njih življenjske prilike prav nič ne razlikujejo od londonskih.

»Daily Herald« poroča, da se je v Bournemouthu zvišalo število prebivalstva za približno 30.000 ljudi. Večina prebivalstva je pribežala iz Londona iz strahu pred bombami, velik del doselecev je izgubil stanovanje ter stanuje pri sorodnikih in prijateljih. Največji odstotek Londončanov, ki je oblegel v zadnjem tednu postajo v Paddingtonu, se je zatekel v Torquay in Paignton. Weymouth je tako prenapolnjen, da prenočuje večina beguncev kar na obali.

Spet nov alarmni sistem

Stockholm, 2. avg. Notranji minister Morrison je objavil v spodnji zbornici zopet nov alarmni sistem. To je brzokne njegovi edini prispevek k obupni obrambi proti letetič bombam. V Londonu javijo sedaj s posebnim alarmnim znakom bližajoče se letetič bombe. Morrison pa je takoj priznal, da je tudi novi alarmni sistem nepopoln in omejen. Razen tega je priznal, da ne jamči, da bo bližanje letetič bomb v vsakem primeru pravočasno sporočeno.

Na vprašanje, če kaj ve o novi vrsti bomb, ki prihajajo mnogo tišje kakor dosedanje, je dejal: »Vem za celotno množico strašnih stvari. Ko ga je poslanec Shinwell nato opozoril, da bi ta govor lahko napadno razlagali, ter ga je vprašal, ali naj te besede razume le kot površen odgovor, je Morrison odgovoril, da je res, da je deloma le tako govoril, da pa živi vsak, ki ima s temi stvarmi opraviti, v svetu strašnih stvari.

Nove italijanske divizije na pohodu na fronto

Po poročilih italijanskih listov so se prošlo nedeljo po cestah severne Italije pojavile nove italijanske divizije, prihajajoče iz Nemčije. V velikih kolonah so se pomikali alpinci s svojim ogromnim vozatstvom in topovi. Novo opremljeni in izvečani vojski so napravili odlični in svežbi vtisk. Še nikoli ni bila kaka italijanska četa tako dobro obdelana in chorožena. Nova vojska nosi polne uniforme iz najboljšega blaga in deloma iz najboljšega usnja. Čevlji in orožje so popolnoma novi, isto velja za sedla in konjsko opremo.

Razpoloženje čet je po zagotovilih častnikov odlično. Vojaki so cele mesece brez skrbi živeli v Nemčiji ter so bili po večinskih taboriških skoro hermetično ločeni od ostalega sveta. Tako so se lahko navzeli novega duha in strunne discipline. Častniki pravijo, da je bila vojska popolnoma zatopljena v ozračje resne vežbe in priprave na vojno. Iz nje je popolnoma izpuhtela razkrajajoča kuga, iz katere so bili odposlani v Nemčijo na vežbe.

Vojaki so izražali nado, da pridejo čim prej na fronto in da ne bodo dolgo po hajali po garnizijah. Kjer koli so na pohodu skozi kako mesto, jih prebivalstvo navdušeno pozdravlja, njihove zastave pa počašča s fašističnim pozdravom.

Kaj jih čaka

Stockholm, 2. avg. »Združene države ne bodo doživle nobenega gospodarskega podviga, marveč najhujšo krizo«. To napoveduje član neworskega »Research Institute of America« Leo Cheme v članku »Ostanek življenja«, ki je zbujal največje zanimanje. Cheme podaja predvsem temno sliko bodočnosti ameriškega delavca.

Med drugim napoveduje 19 milijonov brezposelnih. Veletrgovina bo še bolj uspevala, srednje trgovine se bodo številčno omejele, majhne pa bodo povsem uničene. Povprečni državljan ne bo imel nobenih elajav pri plačevanju davkov, nasprotno pa jih bo meča veletrgovina v velikem obsegu. Najtežji socialni in rasni spori bodo nastali med odpuščenimi vojaki in civilisti, belci in zamorci, Zidi in arijci, delodajalci in delavci. V primeru zavezniške zmage bo težko preprečiti tretjo svetovno vojno. V nekem smislu in na nekaterih področjih se dosedanja vojna do naslednje sploh ne bo končala. Cheme izjavlja, da bi se dalo omejiti brezposelnost le, če bi se posrečilo ohraniti dosedanja proizvodnjo, kar pa bo praktično skoraj nemogoče. Nikakor ne bo nastopil od mnogih pričakovani povojni podvig, le mestoma bodo uspevale posamezne industrije, medtem ko bodo ostale uničene in bo brezposelnost stalno naraščala. Sprčo takih izjav ameriškega znanstvenika je razumljivo, da se ameriški vojaki danes v glavnem zanimajo za dobo po vojni in se v strahu pred njo.

Na italijansko prebivalstvo so napravile te čete kar najboljši in najslajši vtis. Kmetje prihajajo od daleč k cestam, da bi si ogledali to vro vojsko. Ponekod tvorijo prebivalstvo na obeh straneh ceste dolg špalir. Mnogo ljudi porablja nedeljo v to, da po več kilometrov daleč na kolesih spremlja čete. Vojaki so povsod navdušeno sprejeti in so ti sprejemni naravnost gljivi v zlasti tam, kjer se zbere več ljudstva. Vojaki se tudi zelo pohvalno izražajo o tovarškim duhu, ki jim ga očitujejo nemški vojaki in častniki. Takisto močno hvallijo splošno nemško vojaško oskrbo, ki so je seveda deležne tudi nove italijanske čete.

Umrla nam je naša dobra žena in mama, gospa

Franciška Korenčan

Pogreb bo v četrtek, dne 3. t. m. ob 3. uri popoldne v Zal, kapele sv. Marije, k Sv. Križu.

Ljubljana, dne 1. avgusta 1944.

Globoko žalujemo: J e r n e j, mož, sinovi in hčerke ter ostalo sorodstvo.

Strti pod krutimi udarci usode naznanjamo, da je umrl naš ljubljani mož, oče, tast, svak in stric, gospod

LOKAR ANTON

glavni arhivar fin. direkcije

Pogreb dragega pokojnika bo v petek 4. VIII. ob 16. uri iz kapele sv. Antona na Zalah na pokopališče k Sv. Križu.

Ljubljana, dne 2. avg. 1944.

Žaluječi:

IVANKA, žena;

SASA, sin;

SLAVKA, hčerka;

VLAJKA, snaha.

Višnja gora v varstvu domobrancev

Na grosupeljski železniški postaji sem sedel z domobranci na motorno kolo in že sva držala proti Višnji gori po cesti, višnji in vzpenjači se med smrekovimi gozdovi. Požagana drevesa in od min raztrga cesta spominja na dneve, ko so komunistična krdela nedavno obkrožila Višnjo goro in jo skušala spet zavzeti. Kljub veliki premoči in celo tankom pa domobranci niso mogli do živga. Sedaj popravljajo telegrafisti brzojavne napeljave, pionirji pa pregledujejo sumljivo zasuta mesta na cesti, kjer bi utegnile biti položene mine.

Na bloku, ki teče čez cesto na klancu, dvigne stražar zaporni drog in motor potegne dalje. Lepaki, ki predstavljajo domobranci s šlemom in napovedujejo izid nove slovenske revije, se v pestrh barvah poživljajoče odražajo od belih hiš in temnih drevesnih skorij.

Na poveljstvu v Višnji gori se razgovarjamo s stotnikom Stamenkovičem o poskusu komunističnega »obleganja« Višnje gore in o zadnjih bojih na Krki. Častnik stoji s prekrizanimi rokami in govori temperamento in s ponosom, kadar gre za njegove fante, ki v borbi ne odnehajo. Pretežna večina med njimi je Dolenjcev, to se pravi ljudi, ki so sami okusili toliko slabega s strani rdečih in so sedaj podrlj za seboj vse mostove.

Višnja gora je mesto in njeni prebivalci so na to tudi radi ponosni. Prija jim, da so meščani. Za nje bi se z malimi in razskajajočimi komunističnimi gesli. Rdeča petokraka zvezda ter srp in kladivo dajejo še posebej poudarka iz spominov preteklega rdečega »vladanja« v tem prijaznem mestecu. Tudi sodnijo so zažgali rdeči teroristi, prav tako Codelov grad, da ne bo ta stavba spominjala več na »stari fevdalni in reakcionarni red«, ko se vendar oni, komunisti, »progresivno borijo za novega«.

Zastava na poveljstvu plapolala v lahnem dopoldanskem vetriču, domobranci sedijo na klopih pred hišami in berejo, drugi odhajajo z orodjem in oroženjem na oddaljene in višje točke, kjer delajo in utrjujejo okope. S sošolcem podnarednikom se srečava pred njegovim stanovanjem in me povabi na kozarec vina. Je to človek, s katerim se prav dobro pozna, je iz protikomunističnih bojev v bivši Jugoslaviji. Marsikaj sva takrat predvidevala, vendar bi se nanašalo na to, da se ne bi še kdo kdaj drznil povzdigniti svoj glas in označiti nauk žida Marksa, »pravi oddelek vodja, ko se poslavljava«.

Poleg hiše, ki ima pod slemenom velik lik polja, stopim k čevljarju, ki hrani dva patenta čevlarskega čeha, podeljena od Marije Terezije. Pregledujeva zamisliva stara pergamenta, ki ju je v pregibih že načela plesen.

Ko sedimo zopet na poveljstvu, pripelje straža dva ubežnika iz komunističnih krdel. Mlada fanta sta, šele po sedemnajst let imata, doma sta z Gorenjskega. Obkopa je raztrgana. »Tri mesece je že tega, kar so nas komunisti pograbil na dom, potem so nas poslali s kurirji preko meje. Puško sva imela le enkrat samkrat v roki, drugače so nam rajši zaupali mule. Prav nič lepo naju niso gledali, prav tako kakor tudi Primorci ne,« pripovedujeta mladenca v gorenjskem narečju. Ko jima ponudijo kruha in masla, jima malca tekne, zakaj sestrada sta in pravita, da v vseh teh treh mesecih v hribih nista niti enkrat jedla kruha. Ko jih vprašujemo po stanju v komunističnih krdelih, nama povesta že znano dejstvo, da si velika večina želi uiti, pa ne more, ker je teror velik in vohunstvo zelo razpredeno. Hrana je malenkostna, neslana in slaba.

»Kako pa sedaj, ko so se proglasili rdeči za kraljevo vojsko?«, vprašujemo mlada ubežnika.

»Odpravili so pozdrav s pestjo in smo morali pozdravljati po vojaško. Političkomisariji pa so nas svarili, naj se nihče ne razvema, ker je to le »taktika«. Pri političnih urah so nam prikazovali domobranci kot zverine ter nam obljubljali nešteto krat, da bo vojne konec čez štirinajst dni, ker so Amerikanci in Angličani že v Trstu.«

Ker se fanta neprestano praskata, ju vprašamo, ali imata uši. Prikimata nam in pravita: »Uš je stalna spremljevalka v komunističnih krdelih, pravtako kot politkomisar.«

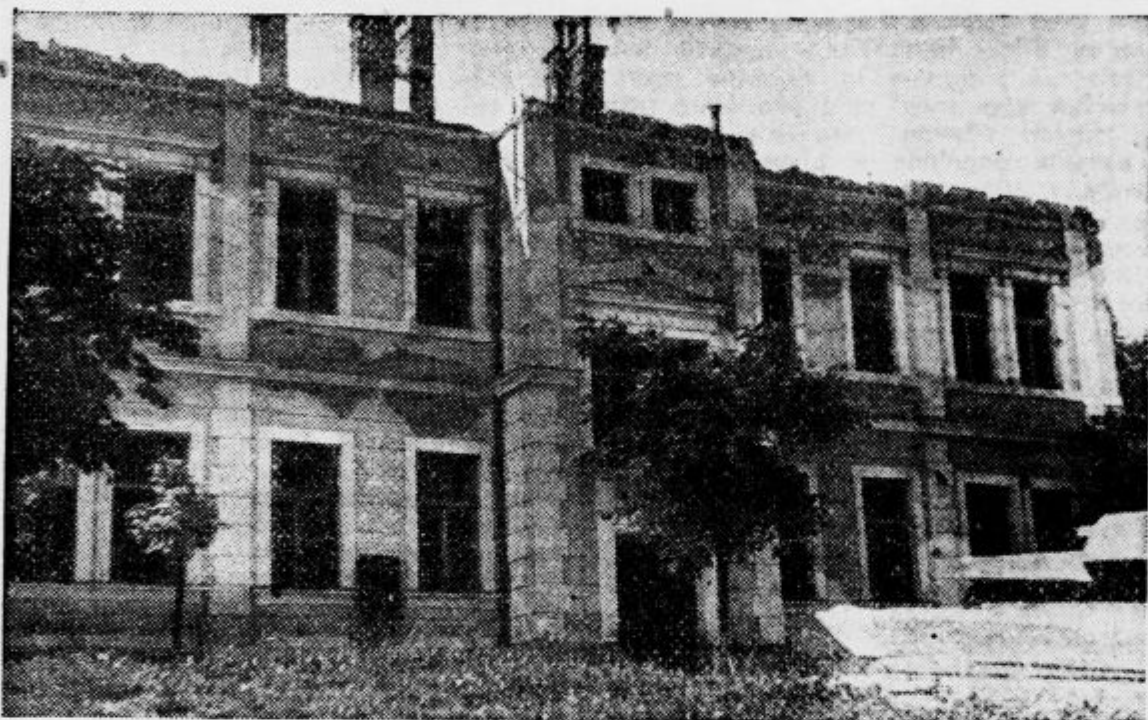
Obiščem nato sosedno hišo, kjer je med debelimi stenami nameščena telefonska centrala. Trije mladi domobranci se menjajo pri poslu. Najmlajši je Ljubljancin in študent. Radio igra vesele melodije in valčke. Skozi okno se odpre pogled preko polja do žitnih ovir, do požganega gradu in do gozdiča na vzpetini. Telegrafist mi razkazuje: »Tukaj, po tej ravni mi prišel tank, pa je prav tamle hitro zavil in izginil v gozdu. Pozneje so ga zažgali domobranci skupno s še drugim tankom, ko so presestili vozake.«

Vsaakega toliko časa zabrni v telefonski

skrinjici. Nad posteljami visijo na steni plašči in orožje, v kotu pa so zaboji z municijo. Ko mi prinesejo v menajsko kosilo, si napravim na mizi, ki je obložena z vsakršno šaro, nekaj prostora ter zajemam iz rdeče obarvane posode testenine s konzerviranim mesom. Jem in se spogledujem z dvema dekletoma, ki tičita na mizi pod steklom. Fotografiji predstavljata izvoženki mlajšega in starejšega telegrafista. Ko pokažem na fotografiji, izvele eden od njih iz listnice še več fotografij o domu in dekletu ter pripoveduje o Ljubljani in o dopustu, ki ga bo nastopil. »Krojač mi mora prej zašiti hlače,« kaže na dve raztrgani črti na hlačnici. »Razirgal sem jih na bodikavi žici, z bencinom pa si bom očistil madeže na uniformi, da bom prišel na obisk kot iz škaflije,« se smeje fant pšeničnih las, ko se poslavljava in odhajam izpod debelih obokov, ki dajejo varno zavetje tako važnemu sredstvu, kakor je za vojaka telefon.

Zgodaj popoldan sedem še z dvema domobranci na motor mlečno sive barve. Vračamo se proti Grosupljemu pod soncem med zelenimi travniki in dišečimi gozdovi. Za nami ostane Višnja gora, mirna in varna v varstvu domobrancev.

Ljanko Urbančič

Od komunističnih teroristov požgana šola v Višnji gori

Vojna gre skozi Toskano

Vojna gre skozi toskansko deželo, piše vojni poročevalec H. K. Labok. Nemška vojska vodi pot od bitke do bitke po svojem vrstnem svetu. Bolee noge, od prahu vneta in zaradi žarke svetlobe utrjene oči ter od žeje osušene, razpokane ustnice mu kakor vse ostale nadloge in nevarnosti te ogorčene borbe na južnem bojišču vendarle ne morejo zapreti vrat do doživljenj v tem rajju, ki se širi kakor vrt v nežnih zelenih valovih daleč do migljajočega obzorja. Med pohodom po gorskih pobočjih višjih se cestah se mu nenadoma razkrije ljubkost kakšne doline. Z griča je videti zlato-rumena polja dozorelih klovov, a venčajo jih svetli, vijolič se venci vinogradov in podrtavajo temne, nasikane barve tenkoudih cipresnih vrst in široko pahljastih krošenj pinij. Oko se zazre v hiše, dvore, vile in gradove, ki so tako lepo postavljene in ta rastoči, bohotni okvir in ki se poleg somračnih parkov od plitkih, smaragdno bistrih vodah ali nad redko macchio srebrenkastih oljkovih nasadov zgoščajo v mesta.

Le redko kateri grenadiri je stopal proti bojišču ali pa spet v zaledje in le maloštevilni vozači so merili okoliške tleh cest, ne da bi se vsaj za trenutek ozrli — kvečjemu če ni bilo ponoči — na enega izmed toskanskih biservov, na

San Gimignano, mesto čudnih stolpov, ki se dviga uporno kakor en sam grad na griču v azurno modro, z motno belimi pajčolan risanu nebo. A če so jim le dopuščale naloge in čas, so usmerili svoje korake navzgor, vstopili so skozi ta alj ona visoka stara mestna vrata in so za kakšno urico pustili vojno tam nekje zunaj.

Te okamenle letopise 13. in 14. stoletja obvladuje močnost v jasni črti vzpenjačih se stolpov, ki rasejo kvader na kvader iz silnih temeljev. V vsako ulico gledajo ti stolpi, vsakemu trgu dajejo svoj pečat in ga označujejo že v daljavi. Nekoč so bili znanič blagostanja in močnosti

tu živčih patricijskih rodbin in ko je nekoč odločen župan omejil te vzpone v nebo na višino stolpa nad staro mestno hišo, je neka rodbina izrazila svojo silo in svoj ponos s tem, da je postavila dve takšni zgradbi. A le trinajst teh nebesnih slopov še stoji od vseh sedemdesetih, ki so jih nekoč zgradili.

Središče San Gimignano je trg pred stolno cerkvijo. Nad velikim stolpnim stopnjem stoji pročeljem, ki je lepo v svoji preprostosti, neki podčastnik. Ves tuj se doždeva s prašno rjavino svoje uniforme in z oroženjem ob pasu pranje običajnim domačinom, a mu je vsaka stvar naokrog vendarle dosti bližja nego tem ljudem, ki so zanjo od vsakdanjega gledanja že otopleli. Kraj se mu zdi kakor od srednjeveške igre — a pri tem ne ve ničesar o slavnostnih igrah, ki obujajo vsako leto za trenutke tiho življenje, ki je nekoč gibal to prizorišče. Njegovo telo se nagiba nazaj, da bi lahko pregledal mestni stolp, ki prekaša za dvakratno višino z nazobčanim vencem okrašeno mestno hišo. Ko se pa obrača na druge strani, mu pogled bežno objema vrste stavb, ki stremijo iz svojih zajetnih temeljev in preko svoje gmotnosti v višino. K temu višju pomagajo tako loggia na levi, kakor ozke hiše vsenaokrog. Podrtavajo ga tudi ostri loki oken, ki j h stebri delijo v dve polovici. Vitkost premaguje težo vrat, svodi in slopi so od nje lahkotni, a padajoče črte stolpov dvigajo pogled k soncu.

Vojak gre naprej. Mlada dek'eta, ki z dolgimi nogami stopicajo v svojih lahkih poletnih oblačilih proti vetrču po cesti navzgor, ga ogledujejo kakor grozo zbujujoč kočček vojne, ki je vdrla do sem. Pri tem pa so njegovi lasje mehko zlati in trde poteze so se mu ublažile kakor od prazniškega dne.

Na Piazza della Cisterna stoje kakor kulise nekega pozabljenega sveta neosvetljena pročelja pod belo žarečim

opolodnanskem nebu. A tudi tam, kjer deli sonce pročelja v plošve in črte, trpi plastika pod navalom navpično padajoče svetlobe. Tako nič ne razdira enotnosti tega prostora, ki je po talnem narisu trapezne oblike. Tudi tukaj so si stolpi pr.svojili najmočnejše stran ter si podreajo vse druge zgradbe.

Od vseh strani sili pogled proti staremu vodnjaku. Kakor žene in dekleta zjutraj in zvečer se vzpne podčastnik po njegovih štirih stopnicah navzgor in se nagne čez ograjo trebušaste koltanje. Pod klasično lepim kamenitim jarmom, čez katerega visijo rdeči oleandrov cveti, se spuščajo vedra na dolgih vrveh v temno mokroto. Drseči konopci so desetletja rezljali jarčeve v rob koltanje in na ta način kamen vse naokrog nazobčali. Tudi danes tečejo verige spet v teh tirih, ker je vojna nekje zunaj pred obzidjem preragala vod elektricnega toka za vodno črpaljo.

Podčastnik nadaljuje svojo pot po ulicah gor in dol. Opazuje mežikajoče obraze ljudi, ki sedijo že cele ure na kameniti klopi pred nekimi vrati ter se zadovoljno predajajo dolgočasu. Nekaj časa opazuje tudi igro otrok, ki ničesar ne vedo o vojni. Zal mu je, ko požene letalski alarm v popoldanskih urah na novo prebujeno življenje v zaklonišča. Nenadno ga objame občutek samotnosti in ne najde več pravega raz-

merja do tega okolja, ki je obtatelo v svojem razvoju. Napoti se spet proti stolnici, kjer ga sprejme osvežujoča hladnost visokega, somračnega prostora. Večna luč plapolja v oljvki pred oltarjem kakor tam nekje v daljni severni domovini.

Pozneje mu vratar mestnega doma za nekoliko cigarete izven ur, ki so določene za obiskovalce, prijazno odpre vrata v prostore mestnega muzeja, med drugim tudi v posvetovalnico, kjer je nekoč

Dante kot odposlanec mesta Florence

opravi svoje poslanstvo. Krasen doprni kip iz črnega mramorja z običajnim prikazom genialnega obraza spominja z napisom na ta dogodek. Pred kipom ležita po ena izdaja »Božanske komedije« in »Novega življenja« v zlati obrezi in svinjskem usnju. S freskami, starinskimi vrati in slikami, ki jih mestni očetje še niso dali spravit na varno, se pozni gost ne bavi predolgo. Linije, oblike, perspektive, datumi in zgodovinski spomini so ga tako napolnili, da je bil utrujen. Zahrepenel je po lagodni rahlosti širnih toskanskih vrhov, tako da mu ni niti do tega, da bi v knjigi obiskovalcev poiskal podpis Luisa Trenkerja, ki je v tem mestu gelfov in gibelnov iskal pravega nastojenja in kulis za svoj film »Condottiere«. Skozi severna vrata je dopustnik zapustil to kraljestvo preteklosti, ki ga novi čas še ni utegnil obdelati s svojimi dleti.

Po malomarnosti je ustrelil moža svoje sestre

Krvav zaključek zakonskih razprtij v družini posestnika Kocmana

Ljubljana, 1. avgusta.

Leta 1939. se je poročil Jožef Kocman, tesar in posestnik v Ponovi vasi, z Ivanka Strukljevo. V začetku se je zdelo, da bo zakon srečen, kasneje pa je prišlo do nesoglasij. Kdo jih je povzročil, ni mogoče ugotoviti, ker se izpovedi prič v tej točki ne strinjajo. Nekateri dolžijo moža, drugi ženo. Zanj pripovedujejo, da je bil nagel jeze in nezaupen. O njej pa trdijo, da je hotela imeti pri hiši primerno besedo in se ni mogla sprijazniti z moževim značajem.

V zvezi z gospodarstvom in denarjem so se spori med zakoncem kmalu stopnjevali. Prišlo je tako daleč, da so se prepri vrstili dan za dnem in da so jih običajno zaključili dejanski spopadi. Ivanka Kocmanova si ni vedela pomagati drugače, kakor da je ob vsaki taki priložnosti pobežala na svoj rojstni dom. Kocman se je po prepri običajno kmalu pomiril in jo prišel iskat ter jo odpeljal zopet domov.

To se je nekaj časa ponavljalo, na binokstni ponedeljek lani pa je prišlo do zaostritve in preloma. Po hudem prepriu in pretepu je Ivanka Kocmanova zbežala domov in se ni hotela več vrniti, dasi je Kocman prišel ponjo in se skušal z njo spraviti. Zahtevala je od njega, naj ji vrne vso njeno opravo in stanovanjsko opremo. Kocman pa ni hotel nič slišati o vrnitvi in je vztrajal na zahtevi, da se zopet sporazumeta. Ivanka se je zato posvetovala z raznimi svojimi znanci, ba je se zatekla po nasvet tudi na sodišče v Ljubljano.

Ko vsa njena prizadevanja niso imela uspeha, je napisala pismeno prošnjo in jo po materi poslala svojemu bratu v Smarje. Prošila ga je, da bi se obrnil na karabinerje za posredovanje. Brat Ivan Strukelj je prošnjo odklonil z izgovorom, da ne obvlada italijansčine. Sklenil pa je, da bo sam pomagal svoji sestri. Dne 10. julija se je podal z nekaterimi svojimi prijatelji, med njimi so bili Anton Jagodica, Janez Petrič in Vincenc Perovšek, v Ponovo vas. Vsi so bili orožniki, ker so se bali, da bi jih kje ne napadli komunisti. Doma so vzeli voz in voznika in odšli skupno z Ivanko Kocmanovo in bratom Jožetom Strukljem na dom Jožefa Kocmana.

Tega v trenutku njihovega prihoda ni bilo doma, hiša je bila zaklenjena, okna zaprta. Ko se je vrnil, se je vnel hud prepri. Kocman ni hotel izročiti pohištva. Vdal se ni niti, ko je Strukelj, da bi ga ostrašil in omečal, ustrelil enkrat v zrak. Zato je slednji sklenil, da vdre s silo v Kocmanov dom. Ivanka Kocmanova mu je povedala, da lahko pride v hišo skozi tla na podstrešju, kjer je bila neka odprtina zasilo zabita z deskami. Ivan Strukelj se je podal v spremstvu Antona Jagodica na lestev, ki je vodila k dotični odprtini v podstrešju. Povzpela sta se do stropa in začela trgati deske. Ko je Kocman slišal trganje desk, je pobral neke za hišo železno kopačo in se podal na lestev za nasilnežema. Čim se je dvignil po lestvi za nekaj klinov, je počil strel. Kocman se je zadel v čelo zvrnil na tla in je bil na mestu mrtev. Strel je oddal Ivan Strukelj.

Nastalo je splošno zaprepačenje. Ivan Strukelj je bilo zelo razburjen, ker se je bal, da bi ga ne napadli. Nekega Gačnika

in njegovo ženo, ki sta ga hotela zaradi dejanja ošteti, je pozval, naj se oddaljita na 3 korake, sicer da bo streljal. Kasneje je bil Strukelj aretiran in prepeljan v ljubljanske sodne zapore. V preiskavi je dejanski stan priznaval, branil se je le očitka, da bi bil ustrelil Kocmana po zrelem preudarku. Trdil je, da se mu je pripetila nesreča in da se je puška sprožila proti njegovi volji. Kocman da ga je hotel udariti s kopačo, on pa je udarec prestregel s puškino cevjo. Udarce je bil tako močan, da mu je puška izbil iz ene roke in jo je z drugo držal le za kopito. Puška da mu je pri tem omahnila navzdol, udarila ob pod in se sprožila, ker ni imela varnostne zaklopke.

Državno tožilstvo pa Struklju g'ede na nekatere izpovedi prič ni dalo vere in ga je obtožilo naklepne usmrtnice po § 167 - I. kaz. zakona. Razen tega je bil Strukelj obtožen poskusa prestopka po § 250, ker je hotel proti volji lastnika vdreti v Kocmanovo stanovanje, in prestopka zoper osebnost in varnost po § 247, ker je z resno grožnjo ogrozil varnost Antona in Marije Gačnik. Na zatožno klop je morala tudi Kocmanova, ker jo je obtožnica dožila, da je Struklju pomagala pri vdoru v hišo.

Razprava je bila pred okrožnim sodiščem pretekli torek in sredo. Sodil je senat peticionca. Zaslišane so bile številne priče. Obtožnica sta vztrajala pri svojem zagovoru, ki se jima je posrečilo. Sodniki so Kocmanovo opustili, Struklja pa obsodili zaradi malomarne usmrtnice Kocmana, pri čemer je bila obtožena okoliščina, da je moral biti Strukelj že po svojem poklicu pažljiv v ravnanju z orožjem, na 2 leti strogega zapora in 600 lir denarne kazni oziroma 10 dni nadomestnega zapora.

Iz Srbije

Beogradska porodnišnica se je preselila. Mestna porodnišnica, ki je bila pred bombardiranjem nameščena v Ulici kneginje Perside št. 57, je bila po poročilu »Novega Vremena« preseljena v vas Zaklopačo, kjer je začela poslovati 16. t. m. V porodnišnico sprejemajo pacientke vse teden v mestni bolnišnici, ob nedeljah zjutraj pa jih prepeljejo v Zaklopačo.

Dobrodelna predstava za oškodovance po bombardiranju. V sredo 19. t. m. sta bili uprizarjeni na letnem gledališču v Beogradu operi »Pagliuzzi« in »Cavalleria Rusticana«, katerih čisti dobiček je bil namenjen za oškodovance po letalskem bombardiranju. Med drugimi sta pela Zdenka Zikova in Krsta Ilić.

Letno gledališče v Beogradu. Ze nekaj tednov nastopajo člani srbskega Narodnega gledališča z velikim uspehom na odru svojega letnega gledališča v Bregalniški ulici. Gledališče na prostem je postalo priljubljeno izletišče Beograđanov. Srbsko Narodno gledališče letos prvič nastopa s svojim opernim in baletnim ansamblom pod milim nebom.

Nespametni so oni, ki se smejejo tistim, ki se vestno drže navodil za zaščito pred letalskimi napadi, ker se ravno njim lahko zgodi, da bodo brdiko obžalovali svojo neumestno junaštvo in vsevednost.

KULTURNI PREGLED

Gradnikova „Pojoča kri“

Sredi letošnjega marca je izšla lirčna zbirka Alojza Gradnika »Pemi o Maji«, ciklus dva in dvajsetih motivov različnih, a z osebo Maje, te podobe »večno ženskega«, povezanih pesmi. Čez pomlad in prvo poletje je Gradnik dozorala že nova pesniška knjiga »Pojoča kri«, ki smo jo pravkar dobili v elegantni izdaji knjigarne Jože Zužek in v skrbnem tisku Narodne tiskarne. Kakor prejšnji knjigi, je akad. slikar Riko Debenjak v oskrbi tudi tej simbolično vinjeto, ki krasi naslovno stran platnice in daje s svojo dekorativno izvedbo v rdeči in zlati barvi, zaprti v sivno ostalega prostora, učinkovit vnanji poudarek.

V zbirki »Pojoča kri« je natisnjenih 35 pesmi. Med njimi so izšle nekatere že pred sedanjo vojno, delno (kakor na pr. »Pred Gubčevog glavog«, objavljeno v zagrebških »Novosti«) v malo znanih izdajah ali kot bibliofilske tiskane »Bog in umetnik« v spomin slikarja Jakopiča. V pesniški skupnosti s povsem novimi učinkuje je same kot novost in tako samo izpolnjujejo celoten obraz Gradnikove poezije. Z nekaterimi primeri baladne poezije za so se pojavile na Gradnikovi pesniški fiziognomiji nove poteze: opozarjaj samo na rabke motive, posebej še na »Pogreb na Rabu«, pesem, ki je po svoji epini vsebini ena najbizarnejših balad v slovenski poeziji.

V »Pojoči krvi« zbrane pesmi bi lahko razdelili v četvero motivnih plasti. Predvsem so tu nekatere osebno izpovedane pesmi, v katerih odgovarja Gradnik na posamezna vprašanja svojega življenja in svoje človeške usode; med njimi so tudi nekatere erotične pesmi. V drugo skupino bi uvrstili

ljublanske in druge s krajino in človeškim življenjem zvezane motive. V tretjo pesmi, kakor so »Bog in umetnik«, »Pred Gubčevog glavog« in »Nagrobni napis«, v četrto pa odmeve sedanjega časa, pesniške odzive tej naši kravi in mučni sodobnosti, kot jih najdemo v rabških motivih in v drugih pesmi, ki učinkovito zaključujejo Gradnikovo novo pesniško knjigo. Zdi se nam, da kakor glasbena skladba, spisana v težkem molu, raste od začasnega andantina v moderato in prehaja od tod v močne, udarne fortissime, izražajoče tragično življenjsko občutje naših dni, pošastni bakhanal strasti in groze, dokler se to doživljene sodobnosti ne izlije v zadnji, pomirljivi in resignirani stih:

vse strašne spomine te molk naj moj
večno zagrne.

Prva pesem »Pojoča kri«, ki je dala naslov vsej zbirki, je značilna za Gradnikovo poezijo in za samo njegovo človeško osebnost. Od tebe sem prejel to težko kri, pravi pesnik »sveti zemlji svoje domovine«; z njo je prejel svojo »otožnost ranjene živale«. »Ljubezni strast in črni črt«, z njo »silo, ki jo je tratil barbare«, »svadnost in nemoč tlačanec«. Ta kri, ki jo je v pesniku, težka kri težkih tal, pa ni zgolj tvari, biološki pojav, kakaj v nji čuti pesnik tudi

... živo vero v večni vir duha,
ki v zlati luči in še v temi vlada,
ki v vetru, valu, travi trepeta.

In preko groba še je pot in nada.
Gradnikovi poeziji priljubljeni motiv nasprotja med smrtjo in življenjem — vedno z zmagovitim poudarkom življenja — izra-

žata soneta »Smrti« in »Življenju«. Za nekaterimi krajšimi pesmimi se vrste primeri Gradnikove nove erotične poezije. Nje značilnost ni več tisti odločni, možati ton, ki se je oglašal tudi v njegovih ljubezenskih pesmih; ni več izraz strasti in opoldanskega žara življenjske energije; predvečne sence so segle tudi sem in prinesle dihi spominov in modrosti odgovodi. Tak resigniran ton slišmo zlasti iz pesmi »Privide«, »Jesenska tišina« in »Dim«.

Ljubezen: igra, zanke, slast in strup, omama, sreča, vera in obup, zdaj noč, zdaj sonca luč, zdaj led, zdaj kres — si trnek pekla ali kruh nebes? Pred tvojim žrtvenikom nem stojim in žgem in kar zgori je samo dim.

Vse zadnje Gradnikove pesniške zbirke kažejo, kako se pesniku snov njegove poezije čedalje bolj objektivizira in kako prehaja od osebno izpovedne lirike vedno bolj v poezijo obče usode, najsi je le-ta imela že malone izpočetka v njem močnega zastopnika. Tako je tudi težišče »Pojoče krvi« v pesniških reakcijah na vnanje pojave in dogodke, presegajoče obzore osebnega sveta. Najprej predstavljajo to vrsto poezije nekateri priložnostni soneti (Na Cankarjevem grobu, Na Cankarjevem nabrežju, Pred Vodnikovim spomenikom, Na Krekovem grobu), ki razodevajo bolj kakor pesnikov odnos do teh osebnosti Gradnikovo miselno stališče v vprašanjih naše obče usode; posebej sta značilna prvi in četrti sonet. V vrsti ljubljanskih motivov, ki so nastali že l. 1939., opeva pesnik staro kuratno, si obuja v duhu kontrast med Emono in Ljubljano, kaže nastojenje meglenega jesenskega dne v Tivoliju, ter v sonetu »Vizija« razgrinja pred bralcem duhom privid Ljubljane v tedaj bližajoči se vojni. Dva soneta z naslovom »Na Kontovecu« nam dajejo občutiti vonj bažilic in rož-

marina s suhih kraških tal blizu Trsta, a tudi zdaj v zvezi z zemljo »dobro in nemilno, zemljo bedno in bridko, ki se je oklepa naš človek s tolikšno ljubeznijo. Na ciklus »Pemi o Maji« spominja »Pismo z morja«, v sonetu »Očiščenje« pa se pesnik spet vrača v svoj osebni svet, ko pravi:

Ukročen še sij mojli je oči,
na vse stvari krog sebe gledam mirno
in mirno čakam uro zdaj večerno,
ko k spanju večnemu zvon zadoni.

V »Nagrobni napisih« nadaljuje Gradnik pesniške poskuse, ki sta jih začela Prešeren in Fran Levstik: strniti v štirivrstičen epitafr kvintesenca nekega človeškega življenja, izraziti njegov smisel ali boječino, ki navdaja svojce pred grobovi dragih bitij. Teh enajst nagrobnihih nap'sov nam obuja v misli »poezijo nagrobnikov«, ki so jo zlasti čislali baročni poetje zapadnih narodov in ki je bila priljubljena tudi nekaterim romantikom. Pesem »Bog in umetnik« obravnava poslanstvo umetnika v življenju in njegovo pot skozi službe tega sveta k Bogu, ki je odmev umetnika, kakor je umetnik odmev Boga. Tercine »Pred Gubčevog glavog« prinašajo pesnikov hamletski monolog pred lobanjo »ponosnega kmeta, ki ni nikdar knezom lizal pet«. Pesem bi mogli uvrstiti med značilne primere sodobne socialne poezije, saj je njena osnovna pesniška ideja izrazito socialna.

V časniških poročilih o tragediji slovenskih ljudi na Rabu je bilo izraženo začudenje, da naši pesniki in pisatelji še niso izkoristili za svoje stvaritve teh sila težkihkušenj in dogodkov. Tak očitke je neupravičen, kajti dokumenti grode vedno pred poezijo: pesnik in pisatelj morata dobiti nasproti dogodkom primeren časovni razmak, šele tedaj lahko doživljana stvarnost drugih preide v očičen« pesniško doživljanje

stvarjalcev. Alojz Gradnik je že v »Psmih o Maji« segel v življenjsko gorko snov našega trpljenja (Maja in azil, Maja in mesto). V »Pojoči krvi« se je med prvimi odzval globoko ranjenemu in užaljenemu čustvu našega trpečega ljudstva in spisal ciklus »rabških motivov«, ki obsega sonet »Rab« in balade: »Obisk v taborišču na Rabu«, »Balade o kruhu v taborišču na Rabu« in »Pogreb na Rabu«. Iz podobne pretesljive resničnosti polpreteklih dni sta posneti tudi »Pogreb pri Sv. Križu« in daljša, v petnajstercu spisana pesnitev »Pismo po vrnitvi«.

Gradnikova sodobna baladna poezija zasluži posebno pozornost. Udarno kakor v najboljših Askerčevih baladah pojo Gradnikovi stih v dvovrstičnih kiticah »Obiska v taborišču na Rabu«. Smrt je obiskala taborišče in vabi s seboj ljudi, ki so dozoreli za njeno žetev; v pošastnem ozračju trpljenja, groze in gladi se žrtve upirajo, vsaka ima svojo poslednjo željo, in vse te predsmrtne blodnje, blazne fiksne ideje in skromna želja po ozdravljujočem grozu iz domačega vinograda se zlivajo v pesniški privid, ki pretrase bralca s svojo nazorno resničnostjo.

Potem so vstali in zapovrstjé storkljali so vdano ven v temo. Zanimiv etični problem je postavil v Baladu o kruhu, spisani po resnični zgodbi. Mož in otrok umirata od gladi, žena ima na razpolago zgolj kočček kruha, ki lahko reši samo enega ali drugega, ne pa obeh. Komu naj ga dá? In v tej grozoviti preizkušnji matere in žene v istem slabotnem bitju, v tem konfliktu med materino ljubeznijo in ljubeznijo žene se mlada žena odloči za moža. Vendar pa —

Nič več se v cunjah ni zganilo,
nič zaječalo več in sam
ostal je kočček kruha tam.
Nikomur ni bil za kosilo.

Kronika

* **Generalni poročnik Bayerlein odlikovan z meči.** Führer je generalnemu poročniku Fritz Bayerleinu, poveljniku oklopne divizije, podelil hrastov list z meči k viteškemu križu železnega križa kot 81. vojaku nemške vojske.

* **Položitev venca na Hindenburgovo rakev.** Ob obletnici smrti državnega predsednika in generalnega feldmaršala von Hindenburga je bil po naročilu Führerja položen venec na sarkofag feldmaršala v grobnici v Tannenburgu.

* **S turnirja za nemško šahovsko prvenstvo.** Po 7. kolu turnirja za nemško šahovsko prvenstvo, ki ga igrajo v Poznaju, je bilo stanje naslednje: Grünfeld, Hans Müller, Weintschke, vsak po 5 točk, Vogt 4 (1), Benl, Eibensteiner, Keim in Ulrich, vsak po 3 in pol točke, Riedmiller in Schmitz po 3 točke, Wallaschek 2 in pol (1), dr. Gollasch 2 in pol, nadstestnik Lamprecht in Nüsken, vsak po 2 točki.

* **Rumunska kmetica je rodila četvorčre.** Iz Bukarešte poročajo, da je rumunska kmetica Elena Jurgu v občini Jurgara v Besarabiji rodila zdrave četvorčre, tri dečke in eno deklico. Mater, ki je že prej darovala življenje trem otrokom, je počastila in podprla rumunska socialna pomožna organizacija.

* **Ustreljeni teroristi.** Kakor javljajo iz Trsta, se je pri napadu sovražnikovih agentov na Palazzo Giustinian v Benetkah zrušilo 5 nadstropij, pri čemer je bilo ubitih 20 ljudi. »Piccolo« poroča, da je izredno vojno sodišče obsodilo na smrt 13 ustreljenih 13 sovražnikovih agentov, ki so priznali tudi še razna druga teroristična dejanja. Smrtna kazen je bila izvršena na razvalinah palače.

* **Zasledovan zločinec.** 25. julija proti poldnevju je bil orožniški stražmojster Traler iz Friedburga na Oberdonaukem ustreljen iz zasede, ko se je peljal na motornem kolesu. Umora je osumljen pobegli kaznenec Jurij Hamminger. Za izsleditev je razpisana nagrada 5000 mark.

* **Drzen roparski napad.** V Kopenhagen-Frederiksbergu je bil izveden v torek roparski napad na nek plačilni urad danskih državnih železnic. Neposredno po izplače-

Franc Pogačar 75 letnik

Pomemben življenjski jubilej bodo praznovali danes v družini upokojenega zvančnika drž. železnice g. Franca Pogačarja. Minilo bo tri četrta stoletja, odkar je v Mostah pri Ljubljani privedel na svet. Po zorni mladosti pod domačo streho je kmalu moral za kruhom. Pri železnici je hitro našel zaposlitev in ostal tam do svoje upokojitve.

Franc Pogačar je imel v sebi toliko življenjskih sil in volje do dela, da je dajal svoje moči poleg delodajalca na razpolago tudi pomoči potrebnemu bližnjemu. Zlasti pri gasilnem društvu v svojem rojstnem kraju je bil neumorno delaven. 15. avgusta do poteklo 38 let njegovega aktivnega udejstvovanja med močlanskimi gasilci. Nekaj časa je bil celo načelnik društva. Za svojo veliko vlogo pri človekoljubnem delu je bil odlikovan z zlato in bronasto kolajno.

Slavljenju, ki je ves čas naročnik našega lista in dolga leta tudi naročnik »Slovenskega Naroda« in »Domovine«, iskreno čestitamo k življenjskemu prazniku in mu želimo, da bi čim dlje delaval, kakor je bil doslej, ostal še daleč v jesen svojega življenja.

* **Pogreb na Rabue** je po svojem motivu (takisto posnetem po resničnem dogodku) zares izredna balada v slovenski poeziji. Po svojem villonovskem naturalizmu je ta pesem dokaj presenetljiva celo v našem Gradnikovem pesniškem svetu. Oče iz harake tri, ki je bil na vrsti kot nosač, je moral po krsto z mrtičem, da jo ponese h grobu. Mož se hudiče in preklinja že smrdljivega mrtvaka v rakvi, navsezadnje pa:

Odgnil črni je pokrov vojak:
za deske škoda je, saj njih je treba
v namene še nektere pogreba.
Nosačev sin bil v krsti je mrtvak.

Podobna balada je »Pogreb pri Sv. Križu«: žena po naključju prisostvuje nekemu pogrebu pri Sv. Križu, kjer pokopavajo eno izmed mnogih žrtvi, ki so padle 1. 1942. Mahoma pa žena izve, da je bil to pogreb njenega moža. — »Pismo po vrnitvi obsega dobrih sedem strani in izraža čustva kmeta, ki so ga vrgli z dragih domačih tal, proč od žene in otrok, ter ga lačnega in bosa pošilja po raznih postajah velike križevne poti. V pesmi je krasno izraženo nasprotje med tihim, osrečujočim domačim krajem in mrzlo tujino — med kmetom in sužnjem.

* **Pojčoka križ** Alojza Gradnika je nekako nadaljevanje »Zlatih lestev« in »Psmi o Maji«, dveh knjig, v katerih prihajajo vedno bolj do besede pesnikovi odzivi časa in njegovemu viharnemu dogajanju. Čeprav še vedno posluša govorico svoje krvi in izraža osebna duševna stanja, kakor je stara pravica slehernega pristnega lirika, se vendar pesnikovi vidoviti duhovni pogled čedalje bolj obrača k nadosebnim in nadčasovnim stvarim. Pri tem srečno združuje občutljivo čustvenost z refleksivnostjo vedno bolj umerjenega, modrega, k zadnjim spoznanjem tipajočega duha. Hkrati postaja Gradnik pesnik naše narodne usode, liriko-epični izpovedovalec sedanjega prelomnega časa.

vanju plaš in starostni rent so vdrli trije oboženi banditi v blagajno, ogrozili življenje uradnikov ter odnesli iz blagajne 65.000 danskih kron. Roparji so pobegnili, še predno je prišla policija.

* **Izbruh vulkana.** Zaradi nedavnega izbruha vulkana Paricutina je bilo razdelanih 5 mehiških krajev. Prometne zveze s prizadetim ozemljem so domala vse prekinjene.

* **Ponesrečeno transportno letalo.** »Daily Telegraph« poroča, da se je v bližini Mull of Galloway (Škotska) zrušilo neko vojaško prevozno letalo ter da je pri tem ubilo vseh 22 potnikov, ki so bili večinoma ranjeni ameriški vojaki iz Normandije.

Iz Ljubljane

u— **Novi grobovi.** Po daljšem trpljenju je preminil trgovec g. Peter Kastelic, bivši dolgoletni sodealec tvrdke Ivan Bonač. Pogreb blagega rajnega bo v četrtek ob 16. iz kapele sv. Nikolaja na Zalah na pokopališču k Sv. Križu. — Za vedno je zapustil svoje ravnatelj zemljiške knjige g. Mijo Tavzes. Na zadnji poti ga bodo spremlili v četrtek ob pol 15. iz kapele sv. Jožefa na Zalah na pokopališču k Sv. Križu. — V častiljivi starosti 82 let je dočrtnil tiskarnar v Postojni g. Maks Seber. Njegova tiskarna, ki jo zdaj vodi pokojnikov sin, je eno najstarejših slovenskih tiskarskih podjetij. K večnemu počitku so značajnega moža položili dne 28. julija na pokopališču v Mariboru. — Umrle je vdova po orožniškem stražmojstru ga. Alojzija Marksova. Pogreb pokojnice bo v četrtek ob 16. iz mrtvašnice splošne bolnišnice na pokopališču v Štepanju vas. — Pokojnim naj bo ohranjen blag spomin, njihovim svojcem pa izrekamo naše iskreno sožalje.

u— **Maša zadušnica za Zdenka Altančiča** bo v četrtek 3. t. m. ob pol 7 in ob 7 pri frančiškanih.

u— **Obvestilo in zahvala.** Sv. maša zadušnica za pokojno Križaj Olgo bo v četrtek dne 3. t. m. ob pol 9. uri pri frančiškanih. Za izražena sočustva, spremstvo pri pogrebu in darovano cvetje se preostali vsem najsrčneje zahvaljujemo.

u— **Vse številne ljubitelje romanov** bo razveselila nova knjiga, ki je pravkar izšla v založbi Narodne tiskarne. To je roman »Divjina cvetec«, ki ga je napisala svetovno slavnja pisateljica Nora Lofts, dobro znana tudi med slovenskimi poznavalci moderne svetovne literature. Roman »Divjina cvetec« spada med najboljša knjižna dela, kar jih je izšlo v zadnjih letih. Mojsrsko je obvladana in s široko epičnostjo podana snov, ki nam opisuje pionirsko življenje pred dobrim stoletjem v Ameriki. Povest vsebuje nešteto visokih dramatičnih prizorov in drži čitatelja v napetosti od začetka do konca. Ta znameniti roman je prelit v lepo slovensčino in izdan v okusni opremi. Dobite ga v Narodni tiskarni, kakor tudi v vseh knjigarnah vezan izvod po 40 lir. broširana pa po 25 lir. Naročila po pošti naslovite na upravo »Jutra«.

u— **Kmetijske Novice**, ki so izšle 1. avgusta, prinašajo raznovrsten pouk, ki bo dobrodošel kmetu prav tako kakor našemu marljivemu mestnemu vrtninarju. Na uvodnem mestu je članek za povzročjo gozdnega gospodarstva, A. Flego piše kratko, stvarno o vinskem gospodarstvu na Dolenjskem. Živnozdravnik de Gleria razpravlja o potrebni previdnosti pri krmiljenju prašičev s pesnim in repnim perjem. Isti avtor zaključuje vrsto člankov o živalskih kužnih boleznih med sedanjo vojno. Tokrat opozarja zlasti na afriško ali lažno smrkvost, ki je bila po italijanskih mulah zanesena v ljubljansko in novomeško okolico. Sledita zanimiva, živahno napisana članka »Pogovor s profesorjema (Sadjarski) in »Jesen na kmečkem vrtu« (I. Benko). O tem, kako ocenjujemo vrednost posekanega in odvzetega lesa, nas pričenja poučevati inž. Anton Šivic. Kratek članek o vodnjakih je prispeval inž. I. K. Izpod ženskega peresa je zaključil članek »Kmetiška žena naj budi ljubteva do rodne grude«, napisala ga je Kmetova.

u— **Društvu slepih** je daroval upravni odbor Avtomobilnega kluba 500 lir v počastitev pok. gda. V. Bohinca, obitelji Cecilija Stritar znesek 100 lir v počastitev spomina pok. gda. Ivana Volka, v isti namen neimovanj nekdanji njegov kolega 500 lir. — Dobrotnikom se odbor najtopleje zahvaljuje.

u— **Namesto venca** na krsto blagopokojnega gospoda Ivana Volka, trgovskega družabnika tvrdke A. Sarabon, daruje rodbina Osterman društvu slepih 250 lir.

Nove pesniške zbirke, ki prihajajo iz vrst mladih poetov, pričajo, da Gradnikova poezija vpliva izpodobno tudi na nove pesniške talente, ki iščejo ob nji navdih in vzorov ter skoz njene odseve poti k samostojni umetniški izrazi. Tako se je Alojz Gradnik pomaknil v živo središče slovenske poezije. Njegove zbirke predstavljajo že nekaj časa enega izmed strnih vrhov slovenske pesniške umetnosti.

Vprašanje ljudskih pripovedk

Odgovor ocenjevalcu A. M.

V zvezi s člankom »Ljublj. Ljudske pripovedke iz Dobrepolj«, ki ga je priobčil »Jutro« izpod peresa A. M., smo prejeli tale odgovor ocenjevalcu:

Ko ste pisali oceno »Ljudskih pripovedk iz Dobrepolj« najbrž niste bili dobre volje in ste se preneglžili. Pišete, da hoče biti »Narodopisna knjižnica« znanstvena, kar nikakor ne odgovarja dejstvu. Zasnovalet imenovane knjižnice je že v prvem zvezku, v predgovoru, točno označil namen knjižnice, ki naj bi bil ta, da bi se v prvi vrsti preprosto ljudstvo seznanjalo z narodopisno snovjo. Šele drugotno je smoter, naj bi znanstveniki iz podane snovi izluščili jedro. To sem poudaril tudi jaz v uvodu svoje knjige, kar vi sicer priznavate, vendar temu nasprotujete. Je pač odvisno od osebnega okusa, kako si zamišljate »Narodopisno knjižnico«, ali znanstveno, ali poljudno; neupravičeno je vsakršno oporekanje.

Strinjava se v tem, da Kelemina v »Bajkah in pripovedkah« ni zagrešil ničesar proti znanstvenim zahtevam, oporekam pa menju, da je Kelemina imel v mislih tudi to, da bi preprosti, neolani ljudje »prijetno čitali« iz njegove zbirke. Prav zaradi znanstvenega pojanja je izčistil pripovedno snov do golih fabul. Preproste ljudi bolj privlačuje pripovedovalcev slog kakor vsebina. In zato jim uga-jajo raztegnjene pripovedke. Ker sem se oziral na takšno ljudsko nagnjenje in sem poiz-

u— **Društvena veterinarska ambulanta** malih gospodarjev posluje izza 1. avgusta t. l. vsak dan od 11. do 12. ure v društvenih prostorih na Gallusovem nabrežju št. 33.

u— **Dijake inje vseh šol opozarjamo** na tukajšnje odlično organizirane tečaje za popravne in privatne izpite ter tečaje, ki vas najbolje pripravijo za višji razred. Poučujemo vse predmete po želji in izbiri. Učnina zmerna. Poučujemo profesorji. Pričetel: 5. avgusta. Vpisovanje še ves teden dopoldan in popoldan. Informacije, Specialne strokovne instrukcije, Kongresni trg št. 2/II, središče mesta!

u— **Učite se strojepisa!** Praktično znanje potrebno vsakomur sedaj in v bodoče v zasebnem ali javnem poklicu. Novi eno-, dvo- in trimesečni tečaj prično 3., 4. in 5. avgusta. — Pouk dopoldne, popoldne ali zvečer po želji obiskovalcev-lk. Učnina zmerna. Vpisovanje dnevno. Informacije, prospekti: Trgovsko učilišče »Christofov učni zavod«, Domobranska cesta 15

Prebivalcem iz D. M. v Polju in okoličce

V nedeljo 6. t. m. bo po vs. maši ob pol 9. na trgu pred cerkvijo veliko protikomunistično zborovanje. Pokažite svojo pravo narodno zavest s kar najboljšo številno udeležbo!

u— **Učni tečaji v Lichtenburtem zavodu za dijake in dijakinje srednjih šol.** Oddelki za popravne in privatne izpite. Ponovitev učne snovi za dijake, ki so razred izdelali. Glavno vpisovanje: 3., 4. in 5. avgusta dopoldne v Lichtenburtem zavodu.

u— **Lastnik naj se zglašijo.** Organi kriminalnega oddelka uprave policije so med uradnim poslovanjem našli in zaplenili dvokolo brez plaščev in brez značilne sumljivega izvora in neznanega lastnika. Kolo je zeleno pleskano znamke »Standard«, tov. št. 243.671. Lastnik kolesa se naj zglašijo na kriminalnem oddelku uprave policije soba št. 1, III. nadstropje. Prav tam naj se zglašita lastnika damske pozlačene broške, ki je bila najdena, in lastnica ženskega dežnika, ki so ga našli v Tivolskem parku.

u— **Za dijake inje in absolvente-the srednjih škol strokovnih št. prično 3., 4. in 5. avgusta** posebni počitniški eno- in dvome-sečni strojepisni tečaji. Učne ure dogovorjeno po želji obiskovalcev dopoldne, popoldne ali zvečer. Lahka desetprstna metoda. Praktično znanje, koristno vsakomur sedaj ali v bodoče. Vpisovanje dnevno. Informacije, prospekti: Trgovsko učilišče »Christofov učni zavod«, Domobranska 15.

u— **Knjižgovodstva ali stenografije in nemščine** se lahko naučite v počitniškem tečaju, ki prične 5. avgusta. Vpisovanje dnevno. Trgovski učni zavod, Kongresni trg 2.

u— **Tatvine koles.** Dne 28. julija je bilo ukradeno na Miklošičevi cesti pred gostilno »Pri Stefanu« možko dvokolo, modro pleskano z evidenčnim številko 2-106.772-16, vredno 4.500 lir na škodo Stanka Tončiča. Isti dan je izginilo tudi žensko kolo znamke »Turnir« z evidenčnim številko 0837632, vredno 2.500 lir. Ukradeno je bilo pred gostilno »Smerajec« v Tomačevem na škodo Franca Jernejca. V noči na 27. julija je bilo na škodo Fadile Boškovičeve ukradeno na Cesti 3. maja št. 1-III. možko dvokolo, zeleno pleskano, vredno 7000 lir.

u— **Odvajalni čaj »PLANTA«** zahtevajte v lekarnah.

S Štajerskega

Okrajno vodstvo Maribor-dežela je sklicalo velik uradni zbor v znamenju totalne poživovalnosti. Govornik Bache je predaval o potrebi duhovne oborožitve, okrajni vodja Doboczy je poročal o stanju v posameznih krajevnih skupinah ter je naglasil, da mora smrt krajevnega voditelja Lushnešniha v Framu samo bodriti vse tovaršje. Delo na Spodnjem Štajerskem se brez kompromisov nadaljuje. Banditi ne morejo motiti dela. Z zaoblubo, da bo okraj Maribor-dežela izvršil vse, kar je dolžan storiti po zvestobi in vesti, je bilo zborovanje zaključeno.

Viničarski naraščaj. V kratek viničarski tečaj v Zavrču je bilo vpoklicanih 30 mladencev, ki so v pitjskem okraju v kmetijskem uku. Strokovni pouk je vodil krajevni vodja Michelišch. Tečajnike je obiskal tudi kmetijski svetnik inž. Rudolf Reiter iz Gradca, da se prepriča o vneli bodočih viničarjev in vinogradnikov. Pri-

kusil ljudem po njihovo povedati, kar sem od njih slišal, namigujete, da sem pripovedke izpreminjal in samostalno sestavljal. Za zgled neutemeljenosti takšnega namigavanja vas opozorim na pripovedko »Grad na Gorici«, ki je v moji zbirki dvakrat podana: v leposlovnem izrazu in prosto, fonetično zapisana. Tako sem ravnal tudi z drugimi zapisi, le pri nekaterih drobcih sem bil toliko svoboden, da sem jih združil v celoto. Nisem pa snovi ničesar pridral ali jo predrugačil. Da je to našim ljudem godilo, sem prepričan, da pa to znanstvenikom tudi ne bo v napotje, dokazujejo vaše navedbe; četudi ne vem, ali ste znanstvenik te stroke, ste vendar izkopali jedro tudi pri oporekanjih snoveh.

Moje bežne omembe, da bi bilo zanimivo brskati za osnovami nekaterih pripovedk, mi ne zamerite; se mi zdi, da smatram to za zanimivo z isto pravico, kakor vi, ki v oceni tudi menite, da »je zanimivo«, kako se je porušila bajka o zidanju cerkve. Brez utemeljitve dvomite v zapise imen in nekaterih krajevnih izrazov. Vprašajte Dobrepoljce, potem šele razpravljajte o tem!

Se: moj slog, risbe in »ljudske« ali »narodne« pripovedke. »Slog je marsikje slab, meca culpa; samo enega Zupančiča imamo in enega Cankarja, Vladimirja Levstika, potrudil se bom svoj slog izboljšati.« Risbe so prav lepe po nepravilnosti, tudi moja krivda, kolikor to ustreza dejstvu. Da pa jih nisem podpisal s polnim imenom, je boja mnogo manjši greh, kakor vaš, ki ste se na oceni označili samo z začetnicami. Namreč, če veste ali ne, je li risbe naredil Peter ali Pavel, na vrednosti ne bodo nič pridobile niti izgubile. »Ljudske« ali »narodne« pripovedke, v tem sva si zopet navzkriž. O tem sem se navzel dobropoljskega prepričanja. Pred leti, ko se je mnogo razpravljalo o škodli ali narodni šoli, sem vprašal starega škendra, devetdesetletnika, kaj misli o tem, pa mi je povedal: »Tako je, narodno so vse slovenske šole, nižje, srednje in najvišje, ljudske pa so samo osnovne šole, kjer preprosto ljudstvo dobi prve pojme o učnih

izpitu, h kateremu je prišel okrajni vodja Fritz Bauer iz Ptuj, -o mladenci pokazali presenetljivo znanje. Nadaljnji tečaj bo prirejen jeseni. Tako se na novi podlagi vzgajajo bodoči viničarji, ki naj strokovno izpopolnijo spodnještajerske vinograde, kjer so za prospek dani vsi pogoji.

Z Gorenjskega

Dve novi avtobusni zvezi vezeta zdaj Celovec z znanima predmestnima krajema St. Peter in Kreuzberg. V ponedeljek je bila slovesna otvoritev, h kateri sta prišla tudi gauleiter dr. Rainer in njegov namestnik Thimel. V nagovorih je bilo naglašeno, da Celovec tudi v petem letu vojne razširja svojo prometno mrežo po modernih načelih, še zlasti pa je važno, da se s Celovcem poveže kraji, kjer prebivajo večji del delovni sloji.

Med obdijače je prišel 43letni sprevodnik Janez Brandstätter na glavnem kolodvoru v Villachu. Z zdrobljeno roko je bil sprejet v bolnišnico.

Nesrečen padeč, 17letni realčan Franc Hackbein je v okolici Villacha padel čez previs in si zlomil desno roko v nadlehtju. Zdravi se v bolnišnici.

Tatinski mlinar. Pred deželnim sodiščem v Celovcu se je moral zagovarjati 34letni Franc Doberlet, po rodu iz Volšperka. Po poklicu je mlinar, vendar se že od mladosti preživlja s tatvinami. Zadnji dve leti se je potikal po Lavantinski dolini in je zagrešil 32 tatvin. Med drugim je pokradel 13 koles. Nekemu kupcu ukradenega kolesa je že drugi dan spet ukradel kolo in ga pradal dalje, 18 tatvin je izvršil pomoči, 11 z vlomom. Obsojen je bil na 8 let ječe.

Iz Trsta

Iz tržaškega glasbenega življenja. Za četrtek 3. avgusta ob 18.30 je napovedan drugi simfonični koncert stalnega tržaškega simfoničnega orkestra. Dirigiral bo E. De Vecchi. Na sporedu so skladbe: Bianchia, Debussis, M. Bruch in Smetane.

Himen. Te dni se poročijo v Trstu slikar Alojz Gombač in Marija Stanič vdova Bajt, namestnik Anton Becet in gospodinja Alice Dusič, pomorski uradnik Jordan Cola in namestnica Marija Mahnič, mizar Lovrenc Vidali in šivilja Lidija Modenese, trgovec Konstantin Sluga in šivilja Lidija Marchi, mehanik Benjamin Pitič in gospodinja Ivanka Giuliani, čevljar Ivan Zigan-te in gospodinja Karolina Čok vd. Furlan, uradnik Bruno Leoni in gospodinja Marija Lazar, delavec Umberto Zidarič in gospodinja Elizabeta Maraston, gasilec Renat Sancin in gospodinja Estela Maluta, industri-jec Albert Cerkvenič in gospodinja Eleonora Lorenzi, tesar Vladimir Zorman in gospodinja Dionila Bartolotto, mehanik Ivan Zabla in gospodinja Marija Neretič, vrtnar Marij Prodan in gospodinja Karla Miheli, zasebni uradnik Ald Lampe in gospodinja Libera Presi.

Vsak dan nezgode. 53letni delavec Ivan Coreti si je med delom ranil desno nogo. 31letni mehanik E. Ursela je prišel med dva stroja in ima številne poškodbe. 58letni mehanik Ferdinand Stojkovič si je pri padcu poškodoval desno nogo. 33letni Alojz Nicrodome je prišel v predromnem zaklonišču pod voz in ima rajeno desno nogo. 11letni Ivan Zadovč iz okolice Novega grada v Istri je našel na pašniku izstrele, ki je eksplodiral; ima številne rane. 65letni Ivan Mayer iz ulice Scamparini 10 se je zrušil na tla na vogalu Milanske ulice; pri-jela ga je nenadna slabost, 65letni delavec Karel Hrovatini se je pri padcu ranil levo nogo. 70letni Jožef Dobrila se je ponesrečil v mizarski delavnici; prežagal si je levico.

Iz Gorice

Spremembe železniškega voznega reda. S 1. avgustom vozi večerni vlak iz Vidma proti Cedadu ob 19.15. Iz Cedada odhaja vlak ob 19.15, prihod v Vidmo ob 20.20.

Zatamnitev vozil. Goriški prefekt je izdal odredbo, ki vsebuje točna navodila glede zatamnitev vozil v vojnem času.

Ponesrečenja. 19letna Ema Komadini iz Gorice si je pri delu ranila desno, 17letni Kvint Franzot se je opeknel po vsem telesu. Ponesrečenja se zdravita v goriški bolnišnici.

Okrajen okoliški kmet. 49letni kmetovalec Florjan Medvešček iz Sempasa je prišel po opravkih v Gorico. Svoje kolo je pustil na dvorišču neke gostilne. Ko se je vrnil, ni našel več kolesa. Razen tega je imel še drug neprijeten doživljaj. Zlikovec mu je ukradel listnico s 6.000 liri. Medvešček je oškodovan za 10.000 lir. Tatvino je prijavil goriški policiji.

stvarah.« Mislil, da takšna ločitev odgovarja tudi za pripovedke. Breznik predstavlja »ljudstvo« pred »narod«. (Glej »Jezik naših častnikov in pripovednikov«, str. 251 z ozirom na str. 112.)

O upravičenosti, oziroma neupravičenosti takšnih knjig, pa naj sodijo še drugi, ne nazadnje oni, katerim so izrecno namenjene pa tudi strokovnjaki, ki bodo našli v njih marsikatero jedro.

Ljublj. Tone

25 letnica gledališke sodelavke

Te dni je obhajala 25 letnico zvestega in uspešnega delovanja v zboru naše Opere gospa Pepca Jeromova-Appeltauerjeva. V gledališki zbor je vstopila že kot povsem

mlado dekle in dosegla s svojim lepim glasom priznanje in uvaževanje opernih režiserjev in dirigentov. Nastopala je tudi v nekaterih manjših vlogah. Njena dolgoletna verna za gledališke zasluge, da se spominimo gospe Jeromove ob tem jubileju zvestega in uspešnega dela.

Opozorilo

Javnost se opozarja, da imata uprava policije in policijski zbor naslednje nove telefonske številke:

Uprava policije, Subičeva ulica 5; Upravnik policije 35-00, uprava policije 31-00, 32-00, 33-00.

Policijski zbor, Poljanski nasip 52; poveljnik policijskega zbora 20-00, poveljstvo policijskega zbora 29-64 in 39-67, postaja policijskega zbora (stražnice) 21-00, 28-00 in 38-00, konjenica policijskega zbora 21-70, železniška policija (glavni kolodvor v Ljubljani) 27-81.

Uprava policije.

Beleznica

KOLENDAR:

Četrtek, 3. avgusta: Lidija, Najdba sv. Stefana.

DANASNJE PRIREDITVE:

Kino Union: Anton Poslednji.

Kino Moste: Kdo je oče?

Kino Sloga: 3 Codoni.

Kino Matica: Ljubica za tri dni.

DEZURNE LEKARNE:

Danes: Dr. Piccoli, Dunajska cesta 6, Hočevar, Celovška cesta 62, Gartus, Moste — Zaloška cesta 47.

ZATEMNITEV

je strogo obvezna od 22. do 4. ure.

DRŽAVNO GLEDALIŠČE

OPERA

Četrtek, 3. avgusta: Zaprt.

Petek, 4. avgusta: Zaprt.

* **Premiera Verdijske »Aide«** z gostom J. Gostičem bo v nedeljo 8. t. m. ob 17. uri. Ker bo predstava za Prvi abonma in je za neabonirano občinstvo na razpolago zelo majhno število sedežev, bodo preostale vstopnice v prodaji šele v soboto od 10.30 dalje. Občinstvu pa sporočamo, da bo gost J. Gostič pel »Aide« za vse abonmaje.

Giuseppe Verdi: »Aida«. Opera v štirih dejanjih (sedmih slikah). Napisal A. Ghislanzoni, prevzel A. Funke. Osebe: egiptovski kralj — Lupaša, Amneris, njegova hči — Korojeva, Aida, etiopska sužnja — Heybalova, Radames, egiptovski vojskovođa — Gostič k. g., Ramfis, veliki svečenik — Betetto k. g., Amonasro, etiopski kralj, Aidin oče — Janko, sel — Strukelj, svečenica — Bukovčeva. — Godi se v Memfidi in v Tebah za vladarja faraonov. Dirigent: A. Neffat. Režiser in koreograf: inž. P. Golovin. Scena: V. Skrušny. Kostumi: J. Vilanova.

Oddajniška skupina Jadransko Primorje RADIO LJUBLJANA

ČETRTEK, 3. AVGUSTA

7.00—7.10: Poročila v nemščini, 7.10 do 9.00: Jutranji pozdrav, Vmes od 7.30—7

Delaški vestnik

Stanovski družabni red - ali komunistični kolektivizem

Nekaj zanimivih podatkov o delovanju Delavske protikomunistične akcije

Iz dneva v dan naš narod samozavestneje vstaja iz nesreče, v katero ga je pahnil boljševiški komunizem. Vedno močnejša in odločnejša je volja slovenskega ljudstva, da narod naš umreti neče! Iz te velike in močne volje in po prizadevanju g. predsednika div. generala Leona Rupnika se je osnovalo naše domobranstvo, iz te velike in močne volje do življenja sta se rodili oborožena in neoborožena protikomunistična akcija vsega slovenskega ljudstva. Za urejeno in uspešno protikomunistično borbo pa so narekovala potrebe, da se ta borba vodi načrtno po posameznih stanovih.

OSNOVANJE DELAVSKE PROTIKOMUNISTIČNE AKCIJE

Delavski stan je bil prvi, ki je vso protikomunistično akcijo pravilno razumel. Z velikim pogumom se je vrgel na delo. Zavedal se je, da mu je pri tem potreben usmerjevalec dela in osnival je zato že lani v novembru Glavni odbor Delavske protikomunistične akcije.

V ta odbor so vstopili naši najboljši stari protikomunistični borci, ki so se proti komunističnemu nauku in njegovemu delu borili že desetletja. Ta odbor je v decembru 1943 izdal na slovensko delavstvo proglas, ki pravi med drugim:

»V tej usodni uri naše zgodovine smo se zbrali predstavniki slovenskega delavstva, da izpičemo, da je to delavstvo še vedno sestavni del našega naroda in da poudarimo delavsko pripravljenost za pozitivno sodelovanje vseh zdravih elementov v slovenskem narodu. Ovrhčujemo javno mnenje, ki ga je ustvarila agitacija laži-osvobodilne fronte, namreč da je celotno slovensko delavstvo za komunizem in za njegova grozodejstva. Poudariti hočemo, da je ogromna večina delavstva protikomunistična, vedno pripravljena za pošteno delo — za katerega hoče tudi pošteno zaslužiti — in vedno, tudi ta hip pripravljena, da delavske in narodne škodljivce izloči iz svojih zavednih in poštenih vrst.«

Pravilna in pravična rešitev slovenskega socialnega vprašanja — je stalo dalje v proglasu — je poleg borbe proti komunizmu.

PROGRAM DELAVSKE PROTIKOMUNISTIČNE AKCIJE

Temeljito započeto delo glavnega odbora DPA se je nadaljevalo in pridobilo širok krog sodelavcev. Ob polletnici tega dela je ta akcija dosegla že velike uspehe, o katerih so listi že poročali. Najvažnejše pri tem pa je to, da si je postavila že v decembrskem proglasu omenjeni, sedaj popolnoma izdelani program, ki je zapodan v treh glavnih točkah:

1. Do korenin moramo uničiti med Slovence, zlasti pa med delovnimi stanovni boljševiški komunizem.

2. Namesto framsonsko-židovskega kapitalizma hočemo ustvariti s pomočjo delovnega ljudstva nov, po božjih in naravnih zakonih utemeljen, vsem slovenskim delovnim stanovom pravičen gospodarski red.

3. V okviru občanarodnih, stanovskih, poklicnih in obratno občestvenih interesov hočemo pravično urediti in smotrno zavarovati pravice vseh gospodarskih panog s tem, da ustvarimo pravično razmerje med delom in kapitalom.

DELO DPA SE MNOŽI IN RASTE

Po začrtanem programu je DPA delovala od vsega početka in hoče delovati in graditi tudi v bodoče. Doslej se je vršilo po ljubljanskih in okoliških obratih nad 2240 predavanj, katere je poslušalo preko 360.000 delavcev. Predavanja sama pa niti kakor ne zadostajo. Če človek samo poslušajo to še ni pravo sodelovanje. Vsakdo mora tudi jasno in odkrito spregovoriti in povedati svoje mnenje. To je naše delavstvo tudi pogumno in odkrito storilo, saj je kot prvo v ogromni večini podpisalo božično protikomunistično spomenico.

PRVA ANKETA DPA

Da bi glavni odbor DPA ne živel v utvarah in da bi se zavaroval proti morebitnim ugovorom, češ da je delavstvo k sodelovanju in prisiljeno, je že v februarju 1944 izvedel anketo, v kateri so posamezni delavci popolnoma tajno in popolnoma svobodno odgovorili na stavljena vprašanja.

Anketa se je izvedla v 47 ljubljanskih podjetjih, v katerih je bilo takrat, t. j. v začetku februarja, zaposlenih 5699 delavcev in delavk. Pri anketi je sodelovalo 3809 delavcev in delavk ali 67%.

Na vprašanje, ali je delavec prav, da se vrše protikomunistična predavanja, je odgovorilo 93% delavcev z »da«, 1% z »ne«, 4% odgovorov pa so bili neodločeni.

Na vprašanje, ali so predavanja delavstvu všeč, je odgovorilo 90,6% z »da«, 1% z »ne«, 8,4% glasov pa je bilo neodločenih.

Zanimivi so odgovori na vprašanje, ali pristopilo delavstvo v protikomunistično organizacijo. 67% delavcev je odgovorilo z »da«, 4% z »ne«, 29% delavstva pa je ostalo neodločenih, odnosno na to vprašanje ni odgovorilo.

Se bolj so zanimivi predlogi, s čim naj se bolj pobija komunizem med delavstvom. Od 3809 vprašanih delavcev jih je 29,2% odgovorilo, da z boljše prehrano, z bojem proti draginjam in z zvišanjem delavskih plač. 21% vprašanih delavcev je odgovorilo, da s predavanji. 3,7% da z oboroženo silo, 2% pa da s tiskom in agitacijo.

Anketa je prinesla tudi mnogo drugih misli in predlogov, katere je glavni odbor DPA pri svojem delovanju po možnosti tudi upošteval.

DRUGA ANKETA

Po zaključku prve ankete je glavni odbor DPA smatral za potrebno, da vpraša tudi delodajalce, da povedo svoje mnenje o protikomunističnih predavanjih v njihovih podjetjih.

Vprašanih je bilo 59 podjetnikov iz ljubljane in bližnje okolice. Dne 30. 4. 1944 je bilo v teh podjetjih zaposlenih 9241 oseb, od tega 7418 moških in 1823 žensk.

Podjetniki so na vprašanja takole odgovorili:

1. Ali je prav, da se vrše protikomunistična predavanja v vašem podjetju? Z »da« so odgovorili vsi podjetniki.

2. Kakšen je po vašem mnenju uspeh predavanj? Odgovor: v 56 primerih »dobro«, »zadovoljivo«, »pozitivno«, edino v 3 primerih »slabo«.

3. Kaj vam je doslej predvsem ugajalo pri predavanjih? Odgovori so izredno pestri. Najpogostejši in najznačilnejši so ugajala so predavanja o soc. vprašanju, zlasti pa o bodoči ureditvi delavskega vprašanja, »domoljubno spodbujanje«, »preprost način razlage komunizma in njegovih napak«, »stvarna pojasnjevanja«, »dobri govorniki«.

4. Kaj vam ni ugajalo? Odgovori se v glavnem glasi: »ako se predavanja čitajo«, »govori naj se delavcem tudi o dolžnostih«, »vsebinsko naj bodo predavanja med seboj povezana«, »bolj poljudno, manj tuje«, »če se govorniki spotakne nad podjetjem«, »da se v državnih podjetjih predava isto kot v privatnih«, »teoretična predavanja ne vlečejo« »čim manj naj bo suhoparne statistike«.

5. Kakšen je po vašem mnenju in opazovanju vpliv predavanj na uslužbenstvo? Odgovori se v 58 primerih glasi: »dobro«, »ugodno«, »povsem zadovoljivo«, »učinkujejo pomirjevalno«, »najboljše«, »pozitivno«, »delavci so zadovoljni s tem, da so poučeni«, »opaža se radovoljen poset predavanjem«, »vzgojene«, »politična napetost se je ublažila«, »postali so odločni protikomunisti«, »delavstvo uvideva, da je možno njegov položaj izboljšati brez komunizma«.

6. Ali naj se predavanja še nadaljujejo? 58 podjetnikov je odgovorilo z »da«, 1 z »ne« oziroma »dobro bo nekoliko premore«.

7. Koliko časa naj se predavanja še nadaljujejo? Večina odgovorov pravi, da »toliko časa, dokler smatra DPA za potrebno«, »da bo komunizem zatrt«, »do končnega miru na slovenskem ozemlju«.

8. O čem naj se še ali pa tudi predava? Odgovori: »o socialnih vprašanjih«, »o komunističnih grozotah«, »o delavčevih in delodajalčevih skupnostih«, »socialne prilike drugod«, »gospodarstvo Slovenije«, »socialna zakonodaja«. Omenimo naj pri tem še nekaj posameznih odgovorov: »o potrebi in nujnosti zožitja med delodajalci in delojemalci«, »o važnosti združništva kot protikutje proti komunizmu«, »o ureditvi delavskega vprašanja v bodočem novem redu s posebnim ozirom na delavstvo, zaposleno v državnih ustanovah, pri katerih dosedaj ni bil upoštevan najnižji življenjski trošek, oziroma najnižja delavska plača«, »mnenja smo, da je treba s predavanji nadaljevati in še natančneje opredeliti gledanje na komunizem z vsemi potrebnimi in razpoložljivimi dokazili. Seveda je pri tem treba upoštevati predvsem potrebo narodnega prepoveda na splošno. Mislimo tudi, da so bili verski motivi dovolj dobro poudarjeni v razmerju do komunizma, manj pa strani, ki pri nekaterih lahko odločilno vplivajo na njih pri odločitvi«. Tako na pr. pogrešamo pri pobujanju komunistične miselnosti dokazov iz sveta naravnih zakonov«.

9. Kako so opredeljeni po vašem mišljenju vaši delavci? Največ podjetnikov je odgovorilo, da se ne zanimajo za politično opredeljenost svojih uslužbencev in v opravilo tega navajajo različne vzroke. Drugi podjetniki pa so dali zelo zadovoljive odgovore. Nekatere navajamo: »naše delavstvo protikomunistično, je mnogo naših delavcev izpričalo s tem, da danes aktivno, z orožjem v roki sodelujejo v vrstah slovenskega domobranstva in da je bil odziv pri podpisovanju božične protikomunistične poslanice popolna«, »Izraziti somišljeniki OF so se izločili že pred 8. septembrom 1943 in odšli. Tako so vsi uslužbenci brez pridržka in brez katerega koli prigrigovanja sami in vsi pristojevalno podpisali protikomunistično »spomenico«, »Zaposlujejo ženske, ki imajo deloma družinske člane, ki so aktivni protikomunistični borci«, »Če je še kak skrit simpatizer OF se kot tak vsaj ne pokaže. Nekaj je verjetno uslužbenec, ki se ne nagibajo na nobeno stran ali pa se tako delajo, vedno več pa je že izrazitih protikomunistov«, »Sem mnenja, da so moji sodelavci in sodelavke izrazile svojo priпадnost s tem, da so solidarno iz lastne volje vsi podpisali protikomunistično spomenico«, »Dej uslužbenec se je odločil, da z orožjem v roki pri slov. domobranstvu aktivno doprinese svoje žrtve za rešitev slovenske domovine pred komunistično armado«, »Glede opredelitve našega delavstva in uradništva, naj omenim, da ni gledati črno. Dokaz za naš optimizem je dejstvo, da naša tovarna pri 136 uslužbenecih v letu 1941-1942 ni dala za OF niti 10% ljudi. Prepričani smo, da tudi za teraško delo v tovarni sami ni bilo pogojev za večji razmah, ker bi se sicer pokazali »zvezci« pojavi močnejši. Poudarimo tudi, da se v tovarni ni izvečala nobena skrivnost ali celo uradna denarna akcija OF. Brez dvoma so bili protikomunistični uslužbenec in uradnik in prepričevalnejši od komunističnih«.

Razumljivo je, da ta anketa ni pokazala popolne slike stanja in razpoloženja po naših podjetjih, vendar iz zornega gradiva je Delavska protikomunistična akcija izdelala mnoge predloge in z njimi mnoge misli, ki jih bo treba v bližnji bodočnosti uresničiti.

USTANOVITEV PROTIKOMUNISTIČNE AKCIJE DELODAJALCEV

Iz druge ankete torej vidimo, da imajo po večini tudi vsi delodajalci veliko volje, da se do popolnosti iztrbi komunizem iz naših tovarn. Pri tako ogromnem delovanju DPA pa bi bil naravnost čudež, če ne bi prišlo nikjer v nobenem podjetju, ki bi tam do manjših nesporazumov. Vse te nesporazume pa bo v bodoče DPA reševala skupno s podjetniki in odboru Protikomunistične akcije delodajalcev (PAD). Ta odbor je že ustanovljen in bo v kratkem orič s svojimi posli.

Delavci kakor podjetniki nehaajo do spoznanja, da zavisi uspeh podjetja od skupnega sodelovanja delavcev in podjetnikov. Delavec kakor podjetnik mora biti povezan med seboj za doseg istih kon-

risti. Snov in delo morata biti povezana v skupnost.

Kapitalizem nas je privedel pred odločitev: ali pristanemo na temeljite reforme in obnovimo družbo v smislu načel stanovskega družabnega reda ali pa pustimo, da bo po socialni revoluciji zavladal komunistični kolektivizem.

Slovenski delavec se je že odločil. Jasno naj pokaže svojo odločitev tudi ostali stanovci, da bo k obnovitvenemu delu vključen ves narod!

Zgled gospodinjstkih pomočnic

Delavska protikomunistična akcija je k svojim zanimivim vzgojnim predavanjem pritegnila tudi ljubljanske gospodinjstke pomočnice. Čeprav so služkinje tako zaposlene kakor menda noben drug poklic in imajo nekaj prostih ur navadno samo ob nedeljah popoldne, je njihov odziv na povabilo k udeležbi pri predavanjih vsakokrat izredno velik. Tako je bilo tudi preteklo nedeljo, ko so gospodinjstke pomočnice ob 17. uri docela zapolnile dvorano v palači Pokrajinske delavske zveze na Miklošičevi cesti.

Od „pitnega zlata“ do ultracentrifuge

Ko je delal Paracelsus okrog l. 1600, v svojem alkimističnem laboratoriju poskuse z zlatimi solmi, je dobil nekoč pod določenimi pogoji temno rdečo tekočino, ki je vsebovala razen vode v bistvu samo zlato. Pri izpuhtevanju je ta tekočina polagoma spreminjala svojo barvo: rdeče je postalo vijoličasto, nato rjavo in končno se je zlato izločilo kot modro črna gobasta tvar, ki jo je bilo s pretopitvijo mogoče spremeniti v bleščečo se kovino. Rdeča tekočina je prešla ime »aurum potabile«: pitno zlato. V zdravništvu 17. stol. je imela pomembno vlogo, dokler se ni pozneje v luči moderne znanosti izkazala kot povsem nedolžna, neučinkovita snov. Toda l. 1912, se ji je nekaj stare glave vrnilo, ko se je z uspehom polastila medicinska diagnostika. Z znanstvenega stališa pa je bil Paracelsus poskus v toliko važen, ker mu je prvič uspelo z neko kovino doseči isto obliko razdelitve, kakršno srečujemo v vsakdanjem življenju pri drugih snoveh, n. pr. kletju, škrobu, mleku itd. Paracelsus bi si v ostalem nikoli ne mogel misliti, da bi utegnala imeti čudežna snov njegovega »pitnega zlata« kakšno sorodnost z razredčenim lepilom. Seve dele in pol stoletja pozneje je znanost odkrila zveze, ki tu obstoje.

Med sonci in elektroni

V razporedu tvrnih velikosti, ki mu stoji na enem koncu elektroni, na drugem pa velikanska sonca, so koloidni delci uvrščeni nekeje med bakterijami in molekulami, točneje med velikostmi desetstotinke in milijoninke milimetra. Merilna enota v tem pasu je mikron = 0,001 mm in milimikron = 0,000001 mm. Vzemimo rdečo krivno telesce, ki meri 7,5 mikrona in ki ga v navadnem drobnogledu lahko udobno opazujemo. To krivno telesce si mislimo povečano do velikosti oranže: v tem primeru bi narasel bacil vraničnega prisada v isem razmerju na velikost fizičnega zrna, oblata cepiljivka pa bi postala velika kakor črešnja. Kaj pa koloiden delec zlata? Ta bi ne bil večji od glavičeve navadne bučke. A kako daleč je še do velikosti oziroma neznanosti molekulov, je najbolje razvidno iz tega, da bi bilo treba skepti približno milijon zlatih molekulov, če bi hoteli dobiti delec koloidnega zlata. Koloidne raztopine imajo svoje mesto med praviimi raztopinami, v katerih je raztopljena snov razdeljena v svoje molekule, ter med suspenzijami ali emulzijami, v katerih plava snov v delcih, ki se dajo mikroskopsko še videti. Takšne suspenzije nas srečujemo v vsakdanjem življenju vsepovsod. Blatna voda bi bila najnavadnejši primer. Izkušnja nas uči, da se takšna suspenzija tem počasneje »ubriše«, to se pravi, delci, ki so v njej, se tem počasneje usedejo na dno, čim manjši so. Molna voda rabi cele dneve, preden se izčisti, delci, ki se nazadnje usedejo, pa so vedno najdrobnejši. S to izkušnjo se okoliša n. pr. izdelovanje svinčnikov. Pri tem se, kakor znano, grafitni prašek izbere z vodo. Grafitna ohrina, ki se najpogosteje upode, se uporablja za izdelovanje najfinejših svinčnikov.

Padalna brzina 16 cm na — mesec

Iz vsega, kar smo povedali, je lahko sklepati, da so iznajdljivi možgani izkoristili padalne brzine čeborin za ugotovitev velikosti usledačih »decev«. Nekega dne so sestavili formulo, ki nam n. pr. pove, da rabi delec koloidnega zlata z znano velikostjo 10 mikronov v vodi nič manj nego mesec dni, preden oravni 16 cm dolgo pot navzdol. Pri čem manjših delcih pa se pojavijo po zaslugi tako zvanega Brownovega gibanja, ki ga povzroča med molekuli trki molekulov, neka uravnovečena, ki preprečuje nadaljnje padanje. Pod temi pogoji nam more omenjena »sedimentacijska« metoda za izračunavanje velikosti padajočih delcev koristiti seveda le tedaj, če nam uspe padalno brzo na kakšen koli način pospešiti. Toda ta padalna brzina je v premem sorazmerju s težnostno silo, ki je ne da spreminjati. Le po ovinkih je znanosti naposled uspelo, da je težnost na domestila z drugimi silami, ki vplivajo na padalno brzo, in te sile so sred-bežne sile. Z »ultracentrifugami« ali »ultraturbinami«, ki jih je izpopolnil švedski raziskovalec Svedberg, je mogoče na manjših področjih sprožiti sile, ki so milijonkrat večje od težnostne sile. Če si hočemo ustvariti pojem o teh silah, moramo vedeti, da bi telesna teža človeka v takšnem težnostnem polju bila tolikšna kakor v normalni okoliščinah teža moderne oklopnice. Izraz »ultraturbina« uporabljajo danes za naprave, s katerimi je mogoče doseči vrtilno gibanja s 50.000 do 140.000 obratov na minuto. Telo, ki tehta normalno nekoliko kilogramov, razvija med takšnim vrtenjem sredobežno silo okrog milijona kilogramov. Če pri 78.500 obratih na minuto ima ob robu ultraturbine vrtilno brzo 470 m na sekundo, to je dosti več, nego znaša brzina zvoka. S to brzo bi opra-

Pozornim poslušalkam je govoril g. Maks Eršte. Naslikal jim je pogubnost komunizma in njegovega tolovajstva posebno za slovenskega malega človeka. Za njim je govoril je g. Maks Jan, tajnik glavnega odbora Delavske protikomunistične akcije. S krepmimi in jasnimi besedami je podčrtal izvajanja prvega govornika. Navzoča dekleta so z napetim zanimanjem sledile njunima govoroma ter ju nagradile z živahnim odobravanjem. Tudi med predavanjem samim so večkrat glasno z vzkliki in ploskanjem izražale svoje pritrjevanje, tako da se je predavanje razvilo v pravcato protikomunistično zborovanje.

Zavedne sluškinje zaslužio vse priznanje. Čeprav imajo tako malo prostega časa, ga rade žrtvujejo za udeležbo na predavanjih in s tem izpričujejo svoje protikomunistično prepričanje in svojo visoko narodno zavest. Od njih bi se lanko marsikaj naučile one učiteljice, uradnice in druge nameštence, ki se kolikor mogoče odtegujejo predavanjem »in se tako rade sklicujejo na svojo »visoko inteligenco«, ki že vse ve in zna. Polne so besed o »ljubezni do naroda«, v resnici pa naroda niti ne poznajo. Naj se gredo učiti k skromnim, a poštenim in narodno zavednim gospodinjstkim pomočnicam!

Mrzle eksplozije

Takšne sile pomenijo za vrtilno napravo seveda ogromno preizkušnjo. Tudi če je izdelana iz najboljše jekla more biti le omejen čas uporaba. Tako se događa, da rotor vsake ultracentrifuge prej ali slej eksplodira in sicer s tako zvano »mrzle eksplozije«. Energije, ki se pri tem sprosti, so tolikšne kakor pri izstrelitvi 20-centimetreške topa. Drobci rotorja imajo zavoljo svoje blazine vrtilne brzine veličansko probojno silo, zato ni čudno, da obdaja betonsko podlago, na kateri je montirana takšna ultracentrifuga, okrov iz de-

vilo pot okoli zemlje vzdolž ravnika udobno v enem dnevu.

»Mrzle eksplozije«

Nadomestilo za šipe

Noben večer, ko legamo k počitku, ne vemo, kaj nas čaka to noč. Ne bojte se, nečemo vas plašiti, saj strah k ničemu pametnemu ne pomaga. Treba pa je ljubljancem venomer opozorjati, da izvršijo vse tisto, kar za primer nesreče zahteva protiletalska zaščita. »Pripravljeni biti — to je vse!« se glasi že staro pravilo, ki velja prav posebno za dandanašnje letalske napade.

Verjemite, da bi bili ljubljanci že s tem hudo prizadeti, ako bi se pri vsakem letalskem napadu zaradi eksplozije bomb razbila stekla v okenskih okvirih. Že zdaj je treba pomisliti, kaj bi storiili v takem primeru. Možnost nabave novega stekla je zelo majhna. Treba bo torej okenske okvire zapreti z lepenko, z deskami ali podobnim. K temu vas opozarjamo, da lepenke ali desk ne zabijate na okvire na notranji strani, temveč na zunanji, kjer ni kljuk, ki bi ovirale tako zadrževanje okenskih odprtini. S takšno pravilno namestitvijo kartona ali desk bo tudi doseženo, da čež ne bo zamakal sob, ker se bo deževnica odtekala na zunanji strani okna.

Toliko danes v promislek zastraen šip. Vsa večer, ko ležate k počitku, preudarite in in ono reči, kaj bo kazalo storiti v primeru letalskega napada in po njem. Še enkrat: pripravljeni biti — to je vse!

Pesek in voda

Navodila letalske zaščite pravijo, da mora imeti vsaka hiša v času sedanja vojne v vežah, na stopniščih, v skladiščih, v stanovanjskih, pisarniških in drugih prostorih, posebno pa na podstetjih, ki so najbolj izpostavljena napadom iz zraka, zadostne množine pripravljene peska. Ta pesek mora biti vedno na lahko dostopnem mestu, ter ga mora biti čim več. Kakor pesek nam je potrebna tudi vo-

belih oklepnih plošč. Poseben problem je nastal s tem, da učinkuje pri ogromni vrtilni brzini rotorja zrak okrog njega zaviralno kakor prava blazina, a to trenje povzroča seveda veliko toploto. Rotor je pač prehlter, a toplotno gibanje zračnih molekulov prepočasno, da bi mogel obdajajoči zrak dovolj hitro odvajati toplotno. Tudi tedaj, če zrak močno razredimo, temu zlu ne odmoremo. Sele uporaba redkega vodika je to izboljšala. Tudi vodik povzroča sicer trenje, a ker zelo dobro prevaja toploto, se ta dovolj hitro odpravlja. Podrobnosti se v zgradbo ultracentrifuge tuka, seveda ne moremo spuščati, omenimo le, da razlikujemo v glavnem ultracentrifuge s turbinami na oljni pritisk in ultracentrifuge, ki im turbine ženejo zračni toki. Zavoljo ogromne brzine se kroglični ležaji pri teh aparatih ne dajo uporabljati. Pri nekaterih konstrukcijah nosi vrtilna telesa (rotorje) enostavno »zračna blazina«.

Uspehi

Čeprav je bilo treba za zgraditev ultracentrifuge premagati mnoge tehnične težave, se je ta trud vendarle izplačal. Z veličansko sredobežno silo obteženi molekuli, pa naj pripadajo velikim kompleksom koloidov (kavčuk, celuloza, beljakovine itd.) ali pa malim anorganskim molekulom, potujejo v težnem polju ultracentrifuge kakor telesa mlačne tekočine v separatorju v zgornje plasti rotirajoče tekočine. Kako se tu nabira čedalje več molekulov, je mogoče ugotoviti tako optično, kakor gravimetrično. Pri tem je mogoče sklepati o molekularnih težah in celo o obliki velikih molekulov. Tako je mogoč Svedberg izračunati po učinkih ultracentrifuge molekularne premere mnogih beljakovin in celo razlike od oblike. Znanost se je pri tem obogatila z mnogimi važnimi spoznanji. A tudi v področju biologije je ultracentrifuga dosegla velik pomen. Viruse, ki stoji po svoji velikosti med bakterijami in molekulami ter so v običajnih mikroskopskih zato nevidni, je bilo doslej mogoče kopiciti le z zamudnimi filtracijskimi metodami. Danes gre to z ultracentrifugo nepriemeroma hitreje in tako se je razširilo hitreje tudi naše znanje o strukturi teh veličanskih teles. Svedberg je med drugim n. pr. ugotovil, da vsebuje en sam virusov molekul nad 20 milijonov sestavnih delcev. Pričakovati je, da bo ultracentrifuga znanosti, a tudi praksi pomagala še do mnogih važnih uspehov.

Iz Hrvatske

Zveza hrvatskih železničarjev je bila nedavno ustanovljena v Zagrebu. Predstavniki novoustanovljene zveze so pod vodstvom Stepana Šimanovića, ki je bil imenovan za vodjo organizacije, obiskali državnega saveznika prof. Ivana Oršanića in se mu zahvalili za naklonenost, ki jo je pokazal pri ustanovitvi Zveze hrvatskih železničarjev.

Nov orožniški poveljnik v Splitu. Nedavno je poveljnik obalnega odseka Lika general Tomašević imenoval orožniškega polkovnika Stjepana Jakovljevića za upravitelja varnostne službe v splitskem okrožju.

Prof. Aquilaveris Bratić umrl. Na Dunaju je preminil znani pesnik in pisatelj prof. Aquilaveris Bratić. Znan je bil tudi kot koncertni organizator in operni pevec, nazadnje pa kot pevski pedagog.

Potrošnja vode v Zagrebu znaša po podatkih mestnega vodovoda dnevno 70.000 kub. metrov. Zagrebški vodovod ima zdaj sedem črpalk.

Križanka št. 56

V	E	3	A	5	6	7	8	9	10	11	12	N	13
14	T	E	P	15	B	A	K	16	17	18	M	E	T
19	T	E	R	A	20	B	21	22	23	E	T	O	24
25	R	O	R	I	26	27	O	V	28	29	30	31	32
33	34	A	Z	O	35	36	S	A	L	O	37	38	39
40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53
54	55	56	57	58	59	60	61	62	63	64	65	66	67
68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80	81
82	83	84	85	86	87	88	89	90	91	92	93	94	95

Besede pomenijo:

Vodoravno: 1. pokrajina v Italiji, 6. prometna sredstva, 10. okov, jarem, 14. šop slame, 15. kovina, 17. zimski pojav, 19. vrsta vina, 21. moško ime, 23. igralni denar, 25. ustanovitelj velike evropske države (†879), 27. breme, 29. delavec, 31. pripadnik tajne mednarodne organizacije, 33. večja soba, 35. zgneten sneg, 36. grška črka, 38. g'ej 19. vodoravno, 40. iznajdljivost dinamita, 42. nikalnica, 43. del japonskega ženskega oblačila, 45. oseba iz Jurčičevega »Desetega brata«, 47. etnični pojem, 49. datumska krtica, 51. del postelje, 53. izmišljen, neresen, 55. listnato drevo, 57. ognjivo, 59. zanos (množ.), 59. liti duh, 61. južni sad, 63. poveljstvo, 64. osnova računanja, 65. dvorana, velika veža

Navpično: 1. priprosto iprometno sredstvo, 2. hlapljiva tekočina, 3. zdravilo, 4. stroj, orodje, priprava, 5. predlos, 6. pripadnik evropskega naroda, 7. otok v Egejskem morju, 8. glavno mesto Armenije, 9. predlog, 10. odnatek, nesnaga, 11. dan v tednu, 12. žalosten, nevesel, 13. pokrajina v stari Grčiji, 16. začetek abecede, 18. simbo-

lično pomeni začetek in konec, 20. nevisok, 22. grški filozof in državnik v starem veku, 24. razburljiv, privlačen, 26. cerkveno petje, 28. grob, navljuden, 30. majhna skupina, družba, cerkev, 32. je železna srajca, 34. neokretnost, nespretnost, 37. mnogo

